

RIIKLIK EKSAMI- JA KVALIFIKATSIOONIKESKUS

ajalugu
eksamid

2006

Ajaloo riigeksami analüüs 2006

Koostaja Kõõks O'Connell
Toimetaja Urmas Alas

Eksami korraldus

2006. aasta ajaloo riigeksam toimus 24. mail, lisaeksam 8. juunil

Ajaloo riigeksami töö kirjutamiseks oli aega 4 tundi (240 minutit). Eksamil vaheaega ei olnud. Eksamitöö koosneb kahest osast: arutlusest (25 p) ja erinevatest ülesannetest (75 p). Töö osade vastamise järjekorra valib õpilane. Arutluse mustandileht jääb kooli. Ajaloo riigeksamil ei lubata kasutada abivahendeid.

1. Analüüsitava eksamitöö eesmärk

Eksami eesmärgid:

- 1) hinnata riiklikus õppekavas määratletud õpitulemuste saavutatust, eriti järgmisi oskusi:
 - näha ühiskonnas toimunud muutusi, arengu järjepidevust ajaloo vältel;
 - leida Eesti ajaloo seoseid Euroopa ja kogu maailma ajalooga;
 - kasutada faktilist materjali, näitamaks ühe või teise ajalooperioodi, ajaloosündmuse või -nähtuse, teatud probleemi mõistmist; arutleda ajaloo probleemide üle, toetudes vastavale tõendusmaterjalile, analüüsides ja hinnates mitmesuguste sündmuste ja nähtuste olemust ja kulgu, põhjuslikke seoseid, sarnasusi ja erinevusi, alternatiivseid arenguvõimalusi ning erinevaid tõlgendusi;
 - refereerida, kommenteerida, analüüsida ja hinnata erinevaid ajalooallikaid, võrrelda neid omavahel;
 - töötada ajalookaardiga ja ajaloo teemaliste piltidega, skeemide ja statistilise materjaliga ning teha nende alusel järeldusi;
 - hinnata üldajaloo XX sajandi ja Eesti ajaloo põhisisu, olulisemate probleemide, tähtsamate sündmuste, kultuuripanuse, mõistete ja isikute tundmist.
- 2) suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 3) siduda järjestikuseid haridusastmeid ja -tasemeid;
- 4) anda koolile ning õpetajatele võimalus hinnata oma õpitulemusi üleriigilisel taustal;
- 5) kavandada ja teha muudatusi riiklikus õppekavas, õppekirjanduses, õpetajate täienduskoolituses, suunata vastavat arendustööd.
- 6) saada õpilastel objektiivsem ettekujutus oma õpitulemustest ja koolil ennast hinnata;
- 7) kooli pidajal, Haridus- ja teadusministeeriumil, lastevanematel ja teistel saada tagasisidet õppimise/õpetamise tulemuslikkusest koolis;
- 8) võrrelda gümnaasiumilõpetajate eksamitulemusi;
- 9) ühitada gümnaasiumi lõpueksamid kutseõppeasutuse, rakenduskõrgkooli ja ülikooli sisseastumiseksamitega.

2. 2006. aasta ajaloo riigieksamitöö põhiandmed

2.1. Kontrollitud pädevused

Gümnaasiumi ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- õpib ennast suhestama kodukoha, Eestimaa, Euroopa ja maailmaga;
- õpib ajalooteavet leidma, tõlgendama, üldistama, hindama, talletama ja edastama;
- õpib mõistma ja hindama kaasaja sündmusi Eestis ja maailmas ajaloolises taustüsteemis;
- õpib fakte ja nähtusi seostama, tunnetama ajalookäigu terviklikkust;
- mõistab tänapäeva Eesti ühiskonna probleeme, tunneb vastutust nende lahendamise eest;
- õpib analüüsima ja hindama ajaloosündmusi ja -protsesse;
- õpib osalema diskussioonis, kaitsma argumenteeritult oma seisukohta, väitlema;
- õpib ajalooallikast tõendusmaterjali leidma sündmuse, probleemi, küsimuse vms kohta ja otsustama selle usaldusväärsuse üle;
- õpib kasutama erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt ja kriitiliselt;
- õpib kriitiliselt analüüsima massiteavet.

Gümnaasiumi ajalooõpetuses järgitakse põhimõtteid:

- Gümnaasiumiastmes vaadeldakse Eesti ja maailma ajalugu teise kontsentrina. Eesti ajaloo kursuses on oluline vaadelda Läänemeremaade mõju Eesti ajaloole. Õpetaja valib gümnaasiumiastmes kursuste õpetamise järjekorra.
- Gümnaasiumis peab õpetus olema probleemikeskne, et vältida põhikoolis õpitu pelka kordamist. Õppetegevustes kasutatakse erinevaid võtteid, sh neid, mis olid soovituslikud juba põhikoolis (nt vestlus, diskussioon, õpetaja jutustus, töö allikmaterjaliga, rolli- ja otsustumäng, referaatide ja uurimistöde koostamine, arutluste kirjutamine jne). Õppetegevustes suunatakse arutluse ja analüüsi kaudu seoste loomisele ja järelduste tegemisele, isikliku suhtumise kujundamisele ja sellele argumenteeritud põhjenduste leidmisele. Kriitilise mõtlemise kujundamiseks on soovitatav käsitleda erinevaid õppematerjale, mis annavad ajaloosündmusele hinnangu erinevast seisukohast lähtuvalt. Tähelepanuta ei tohi jätta teabe leidmise ja kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on õpilaste ajaloolist mõtlemist, empaatiavõimet ja iseseisvate otsustuste tegemise oskust arendavate probleemsituatsioonide loomine.
- Gümnaasiumis hinnatakse analüüsi- ning seoste leidmise ja loomise oskust; kronoloogia tundmist, muutustele ja järjepidevusele hinnangu andmist; oskust analüüsida suhteid ja seoseid inimeste, sündmuste ja muutuste vahel ühiskonnas; oskust analüüsida ja hinnata erinevaid seisukohti ja tõlgendusi seoses vastavate ajalooperioodidega; allikatele hinnangu andmise, võrdlemise ja kokkuvõtivate järelduste tegemise ning iseseisvale põhjendatud järeldusele jõudmise oskust; konkreetsetele näidetele tugineva loogilise ülesehitusega analüüsiva isiklikku hinnangut sisaldava arutluse kirjutamise oskust.

Õpitulemused. Gümnaasiumi lõpetaja:

- oskab rekonstrueerida minevikus elanud inimeste elu, vaadelda maailma nende pilgu läbi;
- oskab leida, selekteerida, refereerida, analüüsida ja kriitiliselt hinnata erinevaid ajalooallikaid ja seisukohti;
- oskab analüüsida massiteavet;
- oskab esitada teabetöötlemise tulemusi suuliselt, visuaalselt, kirjalikult; koostada teese ja uurimusi, kirjutada ajalooteemalisi arutlusi; osaleda ajaloodiskussioonides, töötada kaardiga;
- mõistab ja teab ajalooliste ajastute põhisisu ning vaimulaadi;

- tunneb maailma olulisemaid kultuurisaavutusi, mõistab kultuuri järjepidevust;
- tunneb Eesti ajalugu ja selle seoseid teiste Läänemeremaade ning Euroopa ja maailma ajalooga;
- mõistab ühiskonnas toimunud muutusi, ajaloolise arengu järjepidevust.

[Vabariigi Valitsuse 25. jaanuari 2002 määrus nr 56 „Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava“, lisa 1]

2.2. Eksamiteemad

EESTI AJALUGU

1) Eesti ajaloo perioodid, üldiseloostus ja pöörded

Pöörded: muistne vabadusvõitlus, Liivi sõda, Poola-Rootsi sõjad, Põhjasõda, maailmasõjad ja okupatsioonid. Iseseisvus ja taasiseseisvus.

Teema eeldab, et õpilased teavad, missugused sündmused viisid Eesti ühe või teise riigi koosseisu ning mis muutus võimu vahetumisega. Eksamil ei eeldata sõdade käigu üksikasjalist tundmist. Eksaminand peab tundma muutusi administratiivses jaotuses ja kirjeldatavate sündmuste/protsesside ajaloolist tausta ning oskama analüüsida kaardil leiduvat teavet, tundma erinevate ajalooperioodide tähtsamaid sündmusi, orienteeruma ajas – oskama paigutada Eesti ajaloo ja kultuuri tähtsamaid sündmusi õigesse ajastusse.

2) Eesti talurahvas 14. sajandist Eesti iseseisvumiseni

Õiguslik olukord, seadused ja reformid, koormised, majanduslik olukord, eluolu. Teema lõpeb maareformiga Eesti Vabariigis.

3) Eesti iseseisvus ja taasiseseisvus

Eesti iseseisvuse eeldused (olukord maailmas, Venemaal ja Eestis). Autonomia. Maapäev. Poliitiline areng. Enamlaste võimuharimine. Eesti Vabariigi väljakuulutamise. Saksa okupatsioon. Vabadussõja põhjused ja tulemused. Asutav Kogu. Tartu rahu.

Eesti taasiseseisvuse eeldused (olukord maailmas, NSV Liidus ja Eestis), poliitiline areng (sündmused ja liikumised), augustiputš, iseseisvuse väljakuulutamine, põhiseaduse vastuvõtmine ja põhiseaduslike institutsioonide taastamine

ÜLDAJALUGU

1) Rahvusvahelised suhted 20. sajandil (1991. aastani)

Suurriikide liidud 20. sajandi algul. Esimese maailmasõja põhjused ja tulemused. Muutused Euroopa poliitilisel kaardil. Rahvasteliit. Versailles' süsteem ja selle lagunemine. Lepituspoliitika. Müncheneri konverents. MRP.

Teise maailmasõja sõdivad pooled. Atlandi harta. Potsdami konverents.

Teise maailmasõja tulemused.

Külm sõda. Trumani doktriin. Marshalli plaan. Kriisid ja kriisikolled külma sõja ajal: Berliini blokaad, Korea sõda, Kuuba kriis, Vietnami sõda. Võidurelvastumine ja desarmeerimine. Helsingi protsess. Suhete uus teravnemine (alates Afganistani sõja puhkemisest 1979).

Muutused Euroopa poliitilisel kaardil 20. sajandil.

2) Sotsialistlik maailmasüsteem pärast Teist maailmasõda

NSV Liit pärast Teist maailmasõda (poliitiline ja majanduslik areng), Eesti NSV (ühiskonnaelu ja majandus), sotsialistliku süsteemi kujunemine, poliitilise ja majandusliku arengu iseloomulikud jooned, kriisid (Ungari ülestõus, Praha kevad, sündmused Poolas), NSV Liidu ja sotsialistliku süsteemi kokkuvarisemine.

3) Saksamaa 20. sajandil

Poliitiline ja majanduslik areng 20. sajandi alguses. Esimese maailmasõja tagajärjed tulemused. Weimari vabariik. Suure majanduskriisi mõju. Natside võimuletulek ja nende poliitika. Teise maailmasõja mõju ja tulemused. Berliini blokaad. Saksamaa lõhestamine (SLV ja SDV). Saksa majandusime. Berliini müür. Saksamaa taasühinemine.

2.3. Eksamitöö ülesehitus

2.3.1. Eksamitöö vorm ja osad

Ajaloo riigieksam on kirjalik.

Eksamitöö koosnes järgmistest osadest:

I osa ARUTLEVAD KÜSIMUSED

II osa oli jagatud kaheks võrdse mahuga osaks: ÜLDAJALUGU ja EESTI AJALUGU

Iga eksamitööd hindas üldjuhul neli erinevat hindajat. Arutlust hindasid teineteisest sõltumatult kaks hindajat, kui hinnagute vahe oli väike, võeti hindeks keskmine, kui arvamuste vahe oli suurem, loeti töö koos veel kord läbi, vajadusel kaasati lisaks veel üks hindaja. „Üldajalugu“ hindas kolmas ja „Eesti ajalugu“ neljas hindaja. Eksamitöö punktide kogusumma selgus töö osade eest saadud punktide kokkuliitmisel.

2.3.2. Ülesannete arv

I osas tuli eksaminandil kuue variandi hulgast valida üks teema ja kirjutada ühe kuni kahe lehekülje pikkune arutlus. Kolm teemat oli Eesti ajaloost ja kolm üldajaloost. Selle ülesande eest võis saada maksimaalselt 25 punkti.

II osa eest võis saada kokku 75 punkti, täpsem ülevaade tabelis.

Tabel 1

II osa alajaotuse nimetus	Üldajalugu	Eesti ajalugu
maksimaalsed punktid	38	37
temaatiline plokk, punkte/ülesandeid	Rahvusvahelised suhted 20. sajandil, 10/3	Eesti ajaloo perioodid, pöördepunktid (10p) 3
temaatiline plokk, punkte/ülesandeid	Saksamaa 20. sajandil, 14/2	Eesti talurahvas 14. sajandist iseseisvumiseni (17p) 3
temaatiline plokk, punke/ülesandeid	Sotsialistlik maailmasüsteem, 14/3	Eesti iseseisvumine ja taasiseseisvumine (10p) 4
Kokku punkte/ülesandeid	38/8	37 punkti 10

Kokku 18 ülesannet.

Materjali jaotus üldajaloo ja Eesti ajaloo vastab eksaminandidele varem antud infole: 50/50.

2.3.3. Eri ülesandetüübid ja nende osakaal eksamitöös

Tabel 2

Ülesandetüüp	ülesannete arv	punktid	osatähtsus punktidest lähtudes (%)
arutlus	1	25	25
kaardiülesanne	1	10	10
allika tekstil põhinev ülesanne	3	18	18
allika tekstil ja pildil põhinev ülesanne	1	4	4
pildiülesanne	1	4	4
paigutusülesanne	4	16	16
faktitundmist kontrolliv ülesanne*	3	9	9
avatud ülesanne*	5	14	14
kokku	1+18	25+75	100

* faktitundmist kontrollivaid ja avatud küsimusi esines ka allikatel põhinevate ülesannete juures

3. Eksamitööd iseloomustavate arvandmete tabelid

3.1. kogu töö kohta

Tabel 3

	punktid
Töö kirjutajaid põhieksamil	2246
Keskmine	66,47
Standardhälve	18,51
Mediaan	70
Minimaalne tulemus	4
Maksimaalne tulemus	99

Kui kogu töö kohta käiv statistika põhineb kõigi eksamitööde (2246) tulemustel, siis mujal jäetakse osa töid välja: sugude kohta tehtud analüüsis on kasutatud 2213 töö andmeid, kooli asukohta ja tüüpi arvestav statistika loeb kokku 2215 tööd. Ette võib tulla ka teisi üldarve. Põhjus on arvuti statistikaprogrammis, mis teatud puudustega tööd (täitmata lünk tiitellehel vms) kõrvale heidab. Kuigi selline koguarvu muutumine häirib, ei takista nii väikesed kõikumised valimis siiski üldistuste tegemist.

3.2. eksamitöö osade kohta

I osa Arutlus

Tabel 4

Teema	Valinute arv	keskmine punkti-summa *	keskmine sooritatus (%)	standard-hälve	mediaan
Arutluse teema valimata	18	-	-	-	-
1. Milline sündmus on mõjutanud Eesti ajalugu kõige enam?	294	9,19	36,8	4,84	8,75

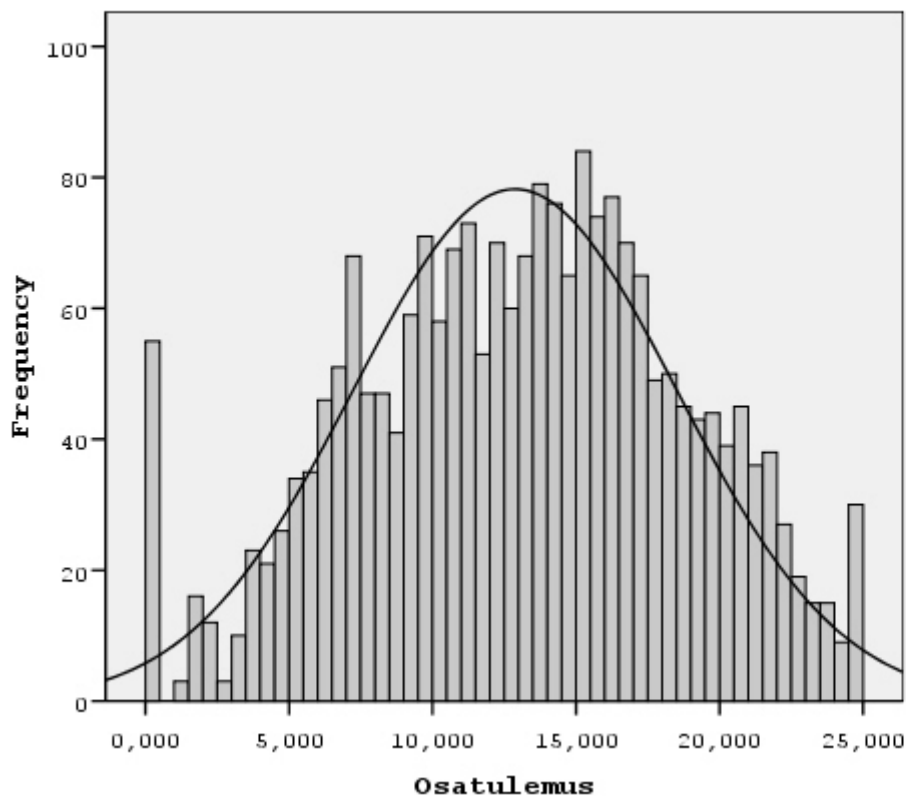
2. Kuivõrd oli 19. sajand pöördeline etapp talurahva elus?	296	15,04	60,2	5,20	15,50
3. Nii sündis Eesti riik ja taastati Eesti riiklik isesisvus: sarnasused ja erinevused.	591	13,34	53,4	5,16	13,50
4. Võrrele Teise maailmasõja eelset ja järgset rahvusvahelist olukorda: sarnasused ja erinevused.	185	11,98	47,9	5,79	11,50
5. Natsirežiim – Teise maailmasõja puhkemise peamine süüdlane.	545	13,64	54,6	5,51	14,00
6. Sotsialistliku süsteemi kokkuvarisemine – juhuslikkus või paratamatus	284	13,35	53,4	5,35	13,50
Arutus keskmiselt	2213	12,87	51,5	5,64	13,00

* Kõigi teemade puhul oli minimaalseks punktide arvuks 0 ja maksimaalseks 25.

Diagramm 5

Arutluse (kõikide teemade keskmine) eest saadud punktid.

Osatulemus

Mean- keskmine

Std. Dev- standart hälve

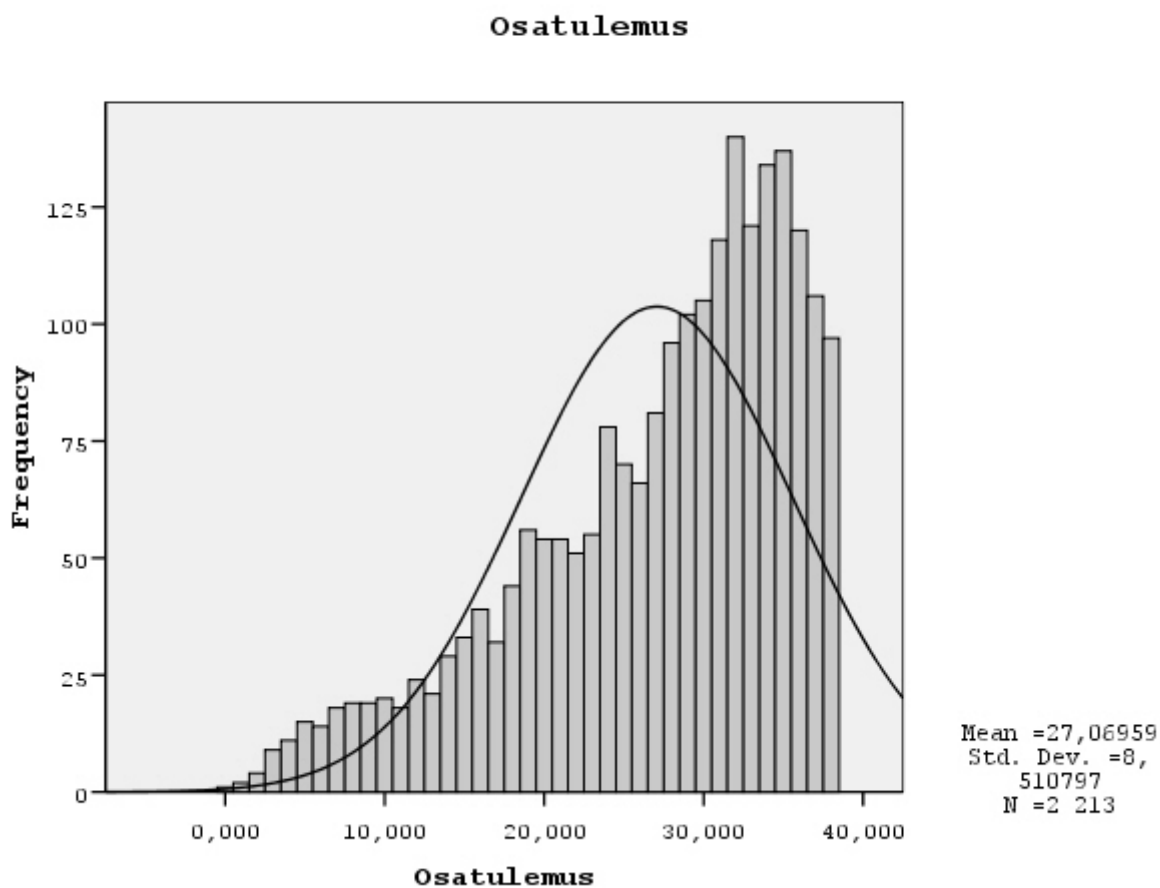
N- töö kirjutajate arv

II osa Üldajalugu

Tabel 6. Üldajaloo osa eest saadud punktid

osa pealkiri	võimalikud max punktid	saadud min ja max punktid	ksk punkti-summa	ksk sooritus (%)	std. hälve	mediaan
Rahvusvahelised suhted 20. sajandil	10	0 10	6,96	69,6	2,84	8
Saksamaa 20. sajandil	14	0 14	10,49	72,4	3,66	12
Sotsialistlik maailmasüsteem	14	0 14	9,62	68,7	3,10	10
Üldajalugu tervikuna	38	0 38	27,07	71,2	8,51	29

Diagramm 7. Üldajaloo osa eest saadud punktid

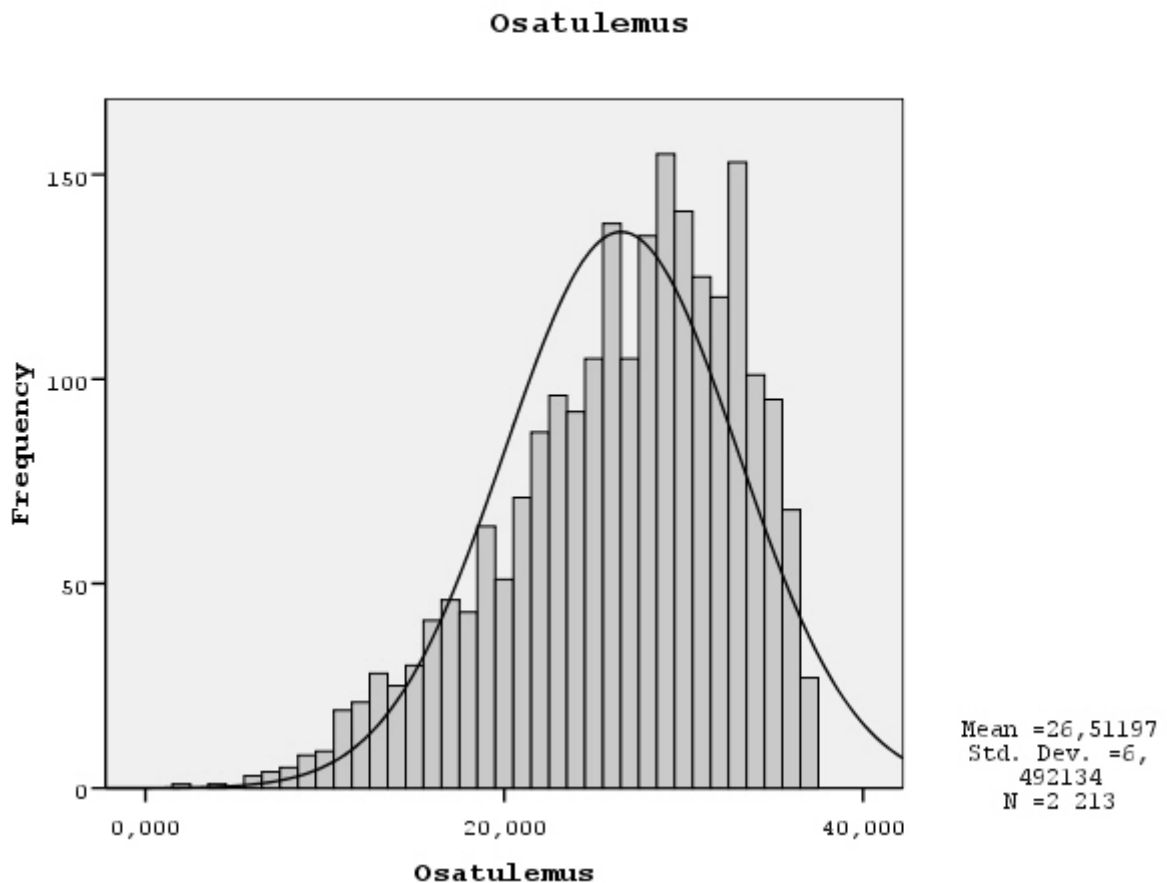
Mean- keskmine
 Std. Dev- standart hälve
 N- töö kirjutajate arv

II osa Eesti ajalugu

Tabel 8. Eesti ajaloo osa eest saadud punktid

Osa pealkiri	võimalikud max punktid	saadud min ja max punktid	ksk punkti- summa	ksk sooritatus (%)	std. hälve	mediaan
Eesti ajaloo perioodid, pöördepunktid	10	0 10	7,31	73,1	2,0	8
Eesti talurahvas 14. sajandist iseseisvumiseni	17	0 17	12,33	72,5	3,3	13
Eesti iseseisvumine ja taasiseseisvumine	10	0 10	6,87	68,7	2,3	7
Eesti ajalugu tervikuna	37	2 37	26,51	71,6	6,5	28

Diagramm 9. Eesti ajaloo osa eest saadud punktid

Mean- keskmine
 Std. Dev- standart hälve
 N- töö kirjutajate arv

3.3. ülesannete järgi

Arutus

Tabel 10

T1	töö struktuur	T5	arutus, analüüs
T2	ajaline määratlus	T6	faktoloogia, konkreetset näited
T3	ajalooline taust	T7	isiklik suhtumine, järeldused
T4	teema elemendid	T8	isiku- ja kohanimede õigekiri, stiil

Arutluse number*		T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8
0**	Arv	18	18	18	18	18	18	18	18
1	Arv	294	294	294	294	294	294	294	294
	Keskmine	1,10	0,73	0,56	1,94	1,37	1,30	1,01	1,13
	Mediaan	1	1	0,5	1,5	1	1	1	1
	Standardhälve	0,68	0,42	0,46	1,26	0,99	0,94	0,84	0,62
	Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0
	Max tulemus	2	1	1	5	6	4	4	2
2	Arv	296	296	296	296	296	296	296	296
	Keskmine	1,58	0,91	0,80	3,42	2,75	2,07	1,97	1,53
	Mediaan	2	1	1	3,5	2,5	2	2	2
	Standardhälve	0,59	0,25	0,36	1,19	1,35	1,01	0,98	0,58
	Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0
	Max tulemus	2	1	1	5	6	4	4	2
3	Arv	591	591	591	591	591	591	591	591
	Keskmine	1,34	0,79	0,77	3,26	2,46	1,88	1,45	1,40
	Mediaan	1,5	1	1	3	2	2	1,5	1,5
	Standardhälve	0,66	0,39	0,38	1,34	1,24	0,96	0,99	0,59
	Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0
	Max tulemus	2	1	1	5	6	4	4	2
4	Arv	185	185	185	185	185	185	185	185
	Keskmine	1,14	0,71	0,71	2,67	2,13	1,91	1,40	1,32
	Mediaan	1	1	1	2,5	2	2	1,5	1
	Standardhälve	0,73	0,43	0,42	1,40	1,43	0,98	1,04	0,61
	Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0
	Max tulemus	2	1	1	5	6	4	4	2
5	Arv	545	545	545	545	545	545	545	545
	Keskmine	1,42	0,76	0,84	2,78	2,51	2,02	1,92	1,39
	Mediaan	1,5	1	1	3	2,5	2	2	1,5
	Standardhälve	0,68	0,40	0,34	1,22	1,33	1,00	1,00	0,63
	Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0
	Max tulemus	2	1	1	5	6	4	4	2
6	Arv	284	284	284	284	284	284	284	284
	Keskmine	1,47	0,63	0,75	2,85	2,48	1,85	1,86	1,47
	Mediaan	1,5	1	1	3	2	2	2	1,5
	Standardhälve	0,62	0,45	0,39	1,19	1,40	0,99	0,96	0,59
	Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0
	Max tulemus	2	1	1	5	6	4	4	2

* Arutluse teemad on tabelis 4

** 18 õpilast jättis arutluse kirjutamata ega teinudki valikut teema osas.

Üldajaloo osa

Üksikküsimused ja alaküsimused

Tabel 11

	T1	T2	T3	rs1	T4	T5	T6	T7	rs2	rsx	T8	T9	T10
Arv	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213
Keskmine	2,39	0,75	0,60	3,74	0,61	0,59	0,70	1,32	3,22	6,96	1,52	1,43	1,46
Mediaan	3	1	1	4	1	1	1	2	4	8	2	2	2
Standardhälve	0,86	0,43	0,49	1,37	0,49	0,49	0,46	0,77	1,84	2,84	0,79	0,82	0,86
Min	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Max	3	1	1	5	1	1	1	2	5	10	2	2	2

rsx Rahvusvahelised suhted 20. sajandil

	T11	sm11	T12	T13	sm12	sm1x	T14	T15	T16	T17	sm2	smx
Arv	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213
Keskmine	1,70	6,11	0,76	0,75	1,51	7,61	0,91	0,55	0,77	0,64	2,87	10,49
Mediaan	2	7	1	1	2	9	1	1	1	1	3	12
Standardhälve	0,64	2,39	0,43	0,44	0,73	2,97	0,28	0,50	0,42	0,48	1,13	3,66
Min	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Max	2	8	1	1	2	10	1	1	1	1	4	14

smx Saksamaa 20. sajandil

	T18	T19	T20	sot12	sot1x	T21	T22	sot2	T23	T24	T25	sot3	sotx
Arv	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213
Keskmine	1,53	0,64	0,64	1,28	2,81	2,39	1,04	3,43	0,93	0,92	1,53	3,38	9,62
Mediaan	2	1	1	2	3	2	1	3	1	1	2	4	10
Standardhälve	0,67	0,48	0,48	0,82	1,26	1,20	0,77	1,63	0,25	0,27	0,68	0,98	3,10
Min	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Max	2	1	1	2	4	4	2	6	1	1	2	4	14

sotx Sotsialistlik maailmasüsteem

Eesti ajaloo osa

Üksikküsimused ja alaküsimused

Tabel 12

	T1	T2	ea1	T3	T4	T5	ea2	T6	eax
Arv	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213
Keskmine	2,53	2,05	4,59	0,59	0,81	0,75	2,15	0,57	7,31
Mediaan	3	2	5	1	1	1	2	1	8
Standardhälve	0,65	0,79	1,19	0,49	0,39	0,43	0,93	0,50	1,99
Min	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Max	3	3	6	1	1	1	3	1	10

eax Eesti ajaloo perioodid, pöördepunktid

	T7	T8	et1	T9	T10	T11	T12	etx_1
Arv	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213
Keskmine	0,94	0,74	1,68	0,88	2,17	1,80	1,42	7,95
Mediaan	1	1	2	1	2	2	2	8
Standardhälve	0,25	0,44	0,54	0,32	0,92	0,45	0,70	1,81
Min	0	0	0	0	0	0	0	0
Max	1	1	2	1	3	2	2	10

	T13	T14	T15	T16	etx_2	T17	T18	T19	etx_3	etx_x
Arv	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213
Keskmine	0,86	0,80	0,43	0,64	2,72	0,54	0,54	0,58	1,66	12,33
Mediaan	1	1	0	1	3	1	1	1	2	13
Standardhälve	0,35	0,40	0,49	0,48	1,12	0,50	0,50	0,49	1,18	3,28
Min	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Max	1	1	1	1	4	1	1	1	3	17

etx_x Eesti talurahvas 14. sajandist iseseisvumiseni

	T20	T21	ei1	T22	T23	T24	ei3	T25	eix
Arv	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213	2213
Keskmine	0,99	1,11	2,10	2,77	0,68	0,61	1,29	0,71	6,87
Mediaan	1	1	2	3	1	1	1	1	7
Standardhälve	0,82	0,80	1,43	0,53	0,47	0,49	0,76	0,45	2,31
Min	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Max	2	2	4	3	1	1	2	1	10

eix Eesti iseseisvumine ja taasiseseisvumine

3.4. õppekeele järgi

Tabel 13. Eksamitulemused sõltuvuses õppekeelest

Õppekeel (a)	eksaminande	keskmine	min tulemus	max tulemus	mediaan	standardhälve
Eesti	1949	67,83	9,00	99,00	71,00	17,55
Vene	265	58,17	4,00	96,00	62,00	21,41
Inglise	1	81,00	81,00	81,00	81,00	
Kokku	2215	66,68	4,00	99,00	70,00	18,32

Tabel 14. Arutluse tulemused osatulemuste kaupa

		T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8
Eesti keel	Eksaminande	1950	1940	1940	1940	1940	1940	1940	1940
	Keskmine	12,80	1,34	0,74	0,78	2,92	2,31	1,81	1,59
	Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0
	Max tulemus	25	2	1	1	5	6	4	4
	Mediaan	13	1,5	1	1	3	2	2	1,5
	Standardhälve	5,55	0,69	0,41	0,38	1,36	1,33	1,01	1,00
Vene keel	Eksaminande	262	254	254	254	254	254	254	254
	Keskmine	13,37	1,49	0,93	0,57	2,57	2,56	2,24	2,00
	Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0
	Max tulemus	24	2	1	1	5	5,5	4	4
	Mediaan	14	1,5	1	0,5	2,5	2,5	2,5	2
	Standardhälve	6,27	0,58	0,23	0,43	1,16	1,47	0,94	1,06
Kokku	Eksaminande	2213	2195	2195	2195	2195	2195	2195	2195
	Keskmine	12,87	1,36	0,76	0,75	2,88	2,34	1,86	1,64
	Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0
	Max tulemus	25	2	1	1	5	6	4	4
	Mediaan	13	1,5	1	1	3	2	2	1,5
	Standardhälve	5,64	0,68	0,40	0,39	1,34	1,35	1,01	1,02

Tabel 15. Eesti ja vene keelt kõnelevate õpilaste eelistused arutlusteemade valikul

nr	Teema pealkiri	E	E%	V	V%	kokku
0	Ei valinud teemat	10	0,5	8	3,1	18
1	Milline sündmus on mõjutanud Eesti ajalugu kõige enam?	255	13,1	39	14,9	294
2	Kuivõrd oli 19. sajand pöördeline etapp talurahva elus?	261	13,4	35	13,4	296
3	Nii sündis Eesti riik ja taastati Eesti riiklik iseseisvus: sarnasused ja erinevused.	565	29,0	26	9,9	591
4	Võrrele Teise maailmasõja eelset ja järgset rahvusvahelist olukorda: sarnasused ja erinevused.	166	8,5	19	7,3	185
5	Natsirežiim – Teise maailmasõja puhkemise peamine süüdlane.	438	22,5	106	40,5	545
6	Sotsialistliku süsteemi kokkuvarisemine – juhuslikkus või paratamatus	255	13,1	29	11,1	284
	Kokku	1950	100	262	100	2212

Tabel 16. Üldajaloo tulemused sõltuvuses õppekeelest

Õppekeel		Üldajalugu kokku	Rahvusvahelised suhted	Saksamaa	Sotsialistlik maailmasüsteem
Eesti keel	Eksaminande	1950	1950	1950	1950
	Keskmine	27,85	7,17	10,75	9,94
	Min tulemus	0	0	0	0
	Max tulemus	38	10	14	14
	Mediaan	30	8	12	10
	Standardhälve	8,06	2,74	3,48	2,95
Vene keel	Eksaminande	262	262	262	262
	Keskmine	21,21	5,43	8,54	7,24
	Min tulemus	1	0	0	0
	Max tulemus	38	10	14	14
	Mediaan	23	6	10	7
	Standardhälve	9,46	3,06	4,29	3,17

Tabel 17. Eesti ajaloo tulemused sõltuvuses õppekeelest

Õppekeel		Eesti ajalugu kokku	Perioodid ja pöördepunktid	Talurahvas	Iseseisvumine ja taasiseseisvumine
Eesti keel	Eksaminande	1950	1950	1950	1950
	Keskmine	26,96	7,38	12,52	7,06
	Min tulemus	4	0	1	0
	Max tulemus	37	10	17	10
	Mediaan	28	8	13	7
	Standardhälve	6,18	1,96	3,15	2,17
Vene keel	Eksaminande	262	262	262	262
	Keskmine	23,13	6,76	10,91	5,46
	Min tulemus	2	1	0	0
	Max tulemus	36	10	17	10
	Mediaan	24	7	11	5
	Standardhälve	7,65	2,12	3,84	2,80

3.5. kooli asukohta ja tüüpi arvestades

Tabel 18. Riigieksami tulemuste sõltuvus asukohatüübist.

Asukohatüüp	eksaminande	keskmine	min tulemus	max tulemus	mediaan	standardhälve
Kutseõppeasutused	32	37,47	13	88	35,50	16,75
Maakonnakeskus	369	67,12	11	97	70,00	16,17
Suurlinn	759	67,58	15	98	70,00	15,97
Teeninduspiir-konnata koolid	449	77,05	9	99	80,00	14,58
Täiskasvanute gümnaasiumid	144	47,17	4	95	47,00	19,80
Valla- ja väikelinnakoolid	462	62,87	11	99	65,00	18,38
Kokku	2215	66,68	4	99	70,00	18,32

Tabel 19. Eksamitulemuste sõltuvus koolitüübist

Koolitüüp	eksaminande	keskmine	min tulemus	max tulemus	mediaan	standardhälve
Gümnaasium	2045	68,41	9	99	71,00	17,08
Kutseõppeasutus	32	37,47	13	88	35,50	16,75
Täiskasvanute gümnaasium	137	47,47	4	95	47,00	19,86
Virtuaalkool(a)	1	82,00	82	82	82,00	.
Kokku	2215	66,68	4	99	70,00	18,32

3.6. kooli omandivormi järgi

Tabel 20. Eksamitulemuste sõltuvus kooli omandivormist.

Omanik	eksaminande	keskmine	minimaalne tulemus	maksimaalne tulemus	mediaan	standardhälve
Määramata	1	82,00	82	82	82,00	.
Era	95	72,71	9	99	76,00	16,55
Munitsipaal	2035	66,87	4	99	70,00	18,10
Riik	84	55,10	13	97	57,00	20,85
Kokku	2215	66,68	4	99	70,00	18,32

3.7. eksaminandide sugude kaupa

Tabel 21. Kogu eksamitöö tulemused sugude kaupa.

Sugu	eksaminande	keskmine tulemus	min tulemus	max tulemus	mediaan	standardhälve
M	898	65,91	4	99	70,00	18,421
N	1350	66,84	11	99	70,00	18,562
Kokku	2248	66,47	4	99	70,00	18,507

Tabel 22. Arutluse tulemused sugude kaupa.

sugu	osatulemus	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
M	Eksaminande	883	871	871	871	871	871	871	871	
	Keskmine	12,06	1,28	0,69	0,74	2,70	2,20	1,78	1,58	1,26
	Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Max tulemus	25	2	1	1	5	6	4	4	2
	Mediaan	12	1,5	1	1	3	2	2	1,5	1
	Standardhälve	5,66	0,70	0,44	0,40	1,33	1,33	0,98	0,98	0,63
N	Eksaminande	1330	1324	1324	1324	1324	1324	1324	1324	

	Keskmine	13,41	1,41	0,81	0,76	3,00	2,43	1,92	1,67	1,46
	Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Max tulemus	25	2	1	1	5	6	4	4	2
	Mediaan	13,5	1,5	1	1	3	2	2	2	1,5
	Standardhälve	5,57	0,65	0,37	0,39	1,34	1,36	1,02	1,04	0,59
Kokku	Eksaminande	2213	2195	2195	2195	2195	2195	2195	2195	2195
	Keskmine	12,87	1,36	0,76	0,75	2,88	2,34	1,86	1,64	1,38
	Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Max tulemus	25	2	1	1	5	6	4	4	2
	Mediaan	13	1,5	1	1	3	2	2	1,5	1,5
	Standardhälve	5,64	0,68	0,40	0,39	1,34	1,35	1,01	1,02	0,61

Tabel 23. Arutlusteemade eelistused sugude kaupa

nr	Teema pealkiri	M	M%	N	N%	kokku
0	Ei valinud teemat	12	1,4	6	0,5	18
1	Milline sündmus on mõjutanud Eesti ajalugu kõige enam?	115	13,0	179	13,5	294
2	Kuivõrd oli 19. sajand pöördeline etapp talurahva elus?	82	9,3	214	16,1	296
3	Nii sündis Eesti riik ja taastati Eesti riiklik iseseisvus: sarnasused ja erinevused.	177	20,0	414	31,1	591
4	Võrrelge Teise maailmasõja eelset ja järgset rahvusvahelist olukorda: sarnasused ja erinevused.	81	9,2	104	7,8	185
5	Natsirežiim – Teise maailmasõja puhkemise peamine süüdlane.	283	32,0	262	19,7	545
6	Sotsialistliku süsteemi kokkuvarisemine – juhuslikkus või paratamatus	133	15,1	151	11,4	284

Tabel 24. Üldajaloo tulemused sugude kaupa

sugu		Üldajalugu kokku	Rahvusvahelised suhted	Saksamaa	Sotsialistlik maailmasüsteem
M	Eksaminande	883	883	883	883
	Keskmine	28,01	6,99	10,81	10,21
	Min tulemus	2	0	0	1
	Max tulemus	38	10	14	14
	Mediaan	30	8	12	11
	Standardhälve	8,29	2,83	3,49	2,98
N	Eksaminande	1330	1330	1330	1330
	Keskmine	26,45	6,95	10,27	9,22
	Min tulemus	0	0	0	0
	Max tulemus	38	10	14	14
	Mediaan	29	8	12	10
	Standardhälve	8,60	2,84	3,75	3,11
Kokku	Eksaminande	2213	2213	2213	2213
	Keskmine	27,07	6,96	10,49	9,62
	Min tulemus	0	0	0	0
	Max tulemus	38	10	14	14
	Mediaan	29	8	12	10
	Standardhälve	8,51	2,84	3,66	3,10

Tabel 25. Eesti ajaloo tulemused sugude kaupa

sugu		Eesti ajalugu kokku	Perioodid ja pöördepunktid	Talurahvas	Iseseisvumine ja taasiseseisvumine
M	Eksaminande	883	883	883	883
	Keskmine	25,81	7,37	11,73	6,71
	Min tulemus	2	0	0	0
	Max tulemus	37	10	17	10
	Mediaan	27	8	12	7
	Standardhälve	6,58	1,93	3,40	2,30
N	Eksaminande	1330	1330	1330	1330
	Keskmine	26,98	7,26	12,74	6,98
	Min tulemus	6	1	1	0
	Max tulemus	37	10	17	10
	Mediaan	28	8	13	7
	Standardhälve	6,39	2,03	3,13	2,31
Kokku	Eksaminande	2213	2213	2213	2213
	Keskmine	26,51	7,31	12,33	6,87
	Min tulemus	2	0	0	0
	Max tulemus	37	10	17	10
	Mediaan	28	8	13	7
	Standardhälve	6,49	1,99	3,28	2,31

4. Ülesannete analüüs ja järeldused

Ülesannete tüübid (tabel 2)

Ülesannete tüübid vastavad eelnevalt eksaminandidele antud infole. Eksamitöö koosneb arutlusest, tööst erineva allikmaterjaliga (ajaloolised dokumendid, kaardid, karikatuurid) ja muid osaoskusi kontrollivatest ülesannetest. Praktiliselt kõik allikmaterjali kasutamist nõudnud ülesanded on kombineeritud. Ülesanded algavad konkreetsete küsimustega teksti, kaartide või piltide kohta; järgnevad küsimused, millega kontrollitakse allikmaterjalist arusaamist ja analüüsi oskust.

Umbes 10% küsimustest on väga avatud vastustega. Eksaminand pidi esitama oma seisukohalt olulise sündmuse (või isiku) või andma hinnangu minevikust tehtud poliitilisele otsusele ja põhjendama oma valikut.

Puuduvad sellised ülesandetüübid nagu mõistete selgitamine või äratundmine ja lünktest; sündmuste järjestamise kohta on vaid üks ühepunktiline ülesanne (Saksamaa kaartide järjestamine).

Suhteliselt suur (16% punktidest) on paigutusülesannete osakaal.

Ülesanded kontrollisid erinevaid teadmiste rakendamise tasandeid.

	Äratundmistasand	Reprodutseerimistasand	Rakendustasand
REKK-i soovitatud protsent	20	30	50
Ülesannete analüüsil selgunud protsent	25	20	55

Eeldades, et äratundmistasand on õpilase jaoks kõige kergem ja rakendustasand kõige raskem, võib öelda, et proportsioon on üldiselt tasakaalus.

Eksamitöö kvaliteet ja sooritatus (tabelid 4, 5)

Arutlus on olnud eksami oluline ja sissejuhatav osa algusest peale, st 1997. aastast alates. Esimesel aastal tuli kirjutada kaks 10-punktilist arutlust, 1998. aastal tuli valida nelja teema hulgast üks ja kirjutada 20-punktiline arutlus. Alates 1999. aastast võib arutluse eest saada 25 punkti. Esimesel aastal oli teemadele lisatud ka märksõnad, hiljem sellest loobuti. Valikteemade hulk on kasvanud kuuele ja need on jagunenud võrdselt Eesti ajaloo ja üldajaloo vahel.

2006. aastaks oleme jõudnud nii kaugemale, et arutlust enam ei ignoreerita: ainult 18 eksamitegijat ei olnud teemat valinud. Ükski kuuest teemast ei jäänud tõrjutu ossa. Kõige vähem valiti teemat *Võrrelge Teise maailmasõja eelset ja järgset rahvusvahelist olukorda: sarnasused ja erinevused* (tabel 4). See teema on autori hinnangul ka suhteliselt raske ja tulemusedki kinnitavad seda: tulemus oli alla keskmise. Hindajategi meelest ei õnnestunud selle teema käsitlemine kõige paremini: tööd olid kirjeldavad, ei otsitud eriti sarnasusi ega erinevusi, keskenduti kas sõjaeelsele või -järgsele ajale, sageli olid arutlused liiga Saksamaa-kesksed.

Kõige populaarsem teema oli *Nii sündis Eesti riik ja taastati Eesti riiklik iseseisvus: sarnasused ja erinevused* (tabel 3). Teema oli mõnel määral ette aimatav, kuna igal aastal on üks teema mingil moel iseseisvumist ja/või taasiseseisvumist puudutanud ja seetõttu ehk ka eelnevalt „läbi harjutatud“. Sellest hoolimata esines sageli olukordi, kus piirduti kirjeldustega, muututi liiga paatoslikuks või ei pööratud piisavalt tähelepanu rahvusvahelise olukorra mõjudele. Vene koolides oli konkurentsituult valituimaks 5. teema: *Natsirežiim – Teise maailmasõja puhkemise peamine süüdlane*, selle valis tervelt 40% sealsetest töö kirjutajatest. Seegi eelistus on igati mõistetav, kuna venekeelsetes koolides on natsiteema ilmselt nii õpilastele kui õpetajatele südamelähedasem kui Eesti ajaloo teemad. Teema käsitlemise puudustena on hindajad välja toonud liigset keskendumist igasugu lepingutele. Ilmselt sõltus teema avamise oskus ka selle probleemi käsitlemisest õpetaja poolt ja eksaminandi silmaringist üldse.

Kõige halvemini läks neil, kes valisid esimese teema: *Milline sündmus on mõjutanud Eesti ajalugu kõige enam?* Selle eest saadi keskmisest oluliselt vähem punkte (9,19 / 12,87). Kõige rohkem punkte kaotati teema elementide ja analüüsi juures, seal olid tulemused halvemad kui teiste teemade puhul. Hindajate andmeil loetleti sageli erinavaid Eesti ajaloo sündmusi ja kui oligi üks sündmus esile toodud, ei osatud seda viie elemendi kaudu avada ega veenvalt põhjendada, miks tuleks just seda sündmust kõige enam Eesti ajalugu mõjutanuks lugeda. Nõrga tulemuse põhjus võib olla selles, et pealkiri tundus olevat (petlikult) lihtne ja meelitas valima just nõrgemaid õpilasi. Samas nõudis see suhtelise ebamäärane pealkiri kirjutajalt väga head aine valdamist ja iseseisvat probleemi tõstatamise oskust. Nii võiski teema tahtmatult eksaminandile komistuskiviks saada.

19. sajandi talurahva elu pöördelisust (2. teema) analüüsid paistis ühelt poolt välja hea teema tundmine nende poolt, kes selle valisid, aga samas keskenduti sageli liigselt reformidele ja jäeti kõrvale rahvuslik liikumine ja laiemalt kultuurivallas toimunu.

Sotsialistliku süsteemi kokkuvarisemise (6.) teema juures on ilmnenud aasta-aastalt sama viga: ei teata, mis maad olid NSVL osad ja mis mitte. Tuli ka ette, et käsitleti ainult NSVL lagunemist. Paljudes töödes piirduti kirjeldusega ja „unustati“ analüüsida toimunu paratamatuse probleemi. Teema oli jõukohane vaid tugevamatele kirjutajatele, paljude käis see üle jõu (vt tabelid 6, 7, 8.)

N-ö arutlusele järgnev osa on viimasel ajal muutusi läbi teinud. Perioodil 1997—2005 koosnes eksamitöö II osa allikaülesannetest ja III osa nn faktoloogiaülesannetest. Kuna aastate jooksul

hakkas põhimõtteline erinevus nende osade vahel kaduma, liideti nad 2005. aastal kokku. 2006. aastal jagati nad jälle kaheks, kuid mitte ülesandetüüpide, vaid sisu järgi. Esimeste vastukajade põhjal (hindajad, õpetajad) võib seda jaotust ka õnnestunuks lugeda. See aitab eksamitegijal keskenduda pikemaks ajal teatud temaatikale, sisult lähedased ülesanded, kui nad asuvad plokis koos, toetavad üksteist.

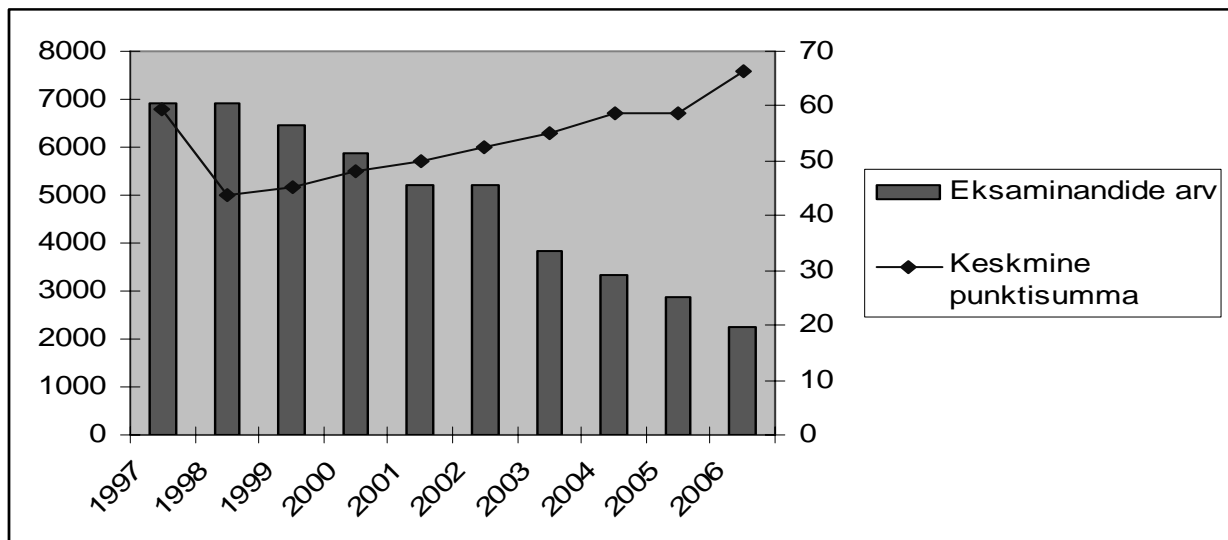
Üldajaloo ja Eesti ajaloo osad jagunevad kumbki kolmeks kitsamaks temaatiliseks plokiks. Kõigi kuue raskusaste oli õpilaste jaoks ühesugune: sooritus – 70% ± 3%.

Kõigi ülesannete sisu vastab põhikooli ja gümnaasiumi riiklikule õppekavale, ülesanded arvestavad kooliastme üldpädevusi ja ainekava õpitulemusi.

Tabel 26. Ajaloo eksami sooritus ja osavõtt aastate lõikes.

Aasta	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Keskmine punktisumma	59,50	43,70	45,32	48,25	50,07	52,54	54,91	58,60	58,87	66,47
Eksaminande	6904	6933	6449	5866	5225	5190	3849	3339	2872	2248
Standardhälve	-	-	-	-	-	19,41	20,22	19,42	19,32	18,51

Diagramm 27

Esimene töö (1997. a) oli võrreldes teistega kerge, järgmine oli juba keerukam ja keskmine tulemus halvenes tervelt veerandi võrra. Seejärel on keskmine tulemus aeglaselt paranenud, enamasti 2–3 punkti haaval. Sellesse „üksluisusesse“ ei ole oma märgatavat jälge jätnud ka eksamijuhendisse 2002. aastal tehtud muudatus, mille järgi sooritatuks loeti tööd mitte 1, vaid 20 punktist alates. 2006. aastal paranesid tulemused oluliselt (7,5%) ja selle võimalikele põhjustele püüab autor käesolevas anlüüsis jälile jõuda.

Eksaminandide arv on 1998. aastast vähenenud iga aastaga 500–600 õpilase võrra. Kui 2002. aastal oli langus kõigest 35, siis selle „kompenseeris“ järgmine aasta: eksaminandide hulk vähenes 1341 võrra. Edasi on langus jätkunud endises tempos.

2002. aasta tõi riigieksamite nimekirja kodanikuõpetuse/ühiskonnaõpetuse eksami. Kui esimesel aastal oli selle valinuid veel vähe (995), siis 2003. aastal valis selle juba 2608 õpilast, kuna aasta varem toimunud eksam oli suurepärase keskmise tulemusega (64,15p) ja tundus lihtsana. See seletab ka ajaloo eksami valinute järsu languse 2003. aastal.

Võrrelgem 2006. aasta ajaloo eksami tulemusi teiste samal aastal sooritatud eksami tulemustega.

Ajaloo eksami keskmine tulemus on teistega võrreldes korralik. Eespool on füüsika, mille suhteliselt väike arv tegijaid oli ilmselt väga motiveeritud, kuna vajasid eksamitulemusi kõrgkooli sisseastumiseks. Edukas oli ka prantsuse-saksa-vene keele valinute väike seltskond, kellel oli ilmselt eksamile kaasa võtta antud keele väga hea oskus. Nendel keeleeksamitel ei olnud ka ühtegi mittesooritanut. Ajaloo eksam oli läbikukkunute poolst keskmiste hulgas.

Standardhälve on viimasel viiel aastal, kui seda on välja toodud, püsinud suhteliselt stabiilsena, liikumine on toimunud tulemuste vähema hajuvuse suunas. Kui vaadelda 2006. aasta teiste riigieksamite standardhälbeid, siis näeme, et väiksem on see näitaja eksamitel, kus oli vähe osavõtjaid või mida peetakse lihtsamateks.

Kuigi vaadeldav periood ei ole eriti pikk, võib selle põhjal siiski midagi oletada. Kuna samal ajal on toimunud eksaminandide (ajaloo eksam) arvu vähenemine ja keskmise hinde tõus, viitavad need näitajad kõik koos sellele, et eksamile tuleb vähem halva ettevalmistusega ja motiveerimata õpilasi.

Tabel 28. Riigieksamite üldstatistika 2006. a saadud punktide statistika õppeainete kaupa.

Eksam	eksaminandide arv	eeskmine tulemus	alla 20p saanute arv ja %	min tulemus	max tulemus	mediaan	standardhälve
Ajalugu	2248	66,47	26 1,17	4	99	70,00	18,507
Bioloogia	3823	62,16	49 1,29	0	99	63,00	18,146
Eesti keel (kirjand)	10004	55,80	130 3,33	0	100	56,00	21,139
Füüsika	582	69,24	8 1,38	12	100	72,00	21,198
Geograafia	7055	59,91	7 0,10	1	95	61,00	13,732
Inglise keel	9603	64,37	25 0,26	0	99	65,00	16,165
Keemia	2313	65,50	20 0,87	11	100	68,00	19,671
Matemaatika	6345	50,68	457 7,25	0	100	50,00	23,390
Prantsuse keel	58	75,41	- -	36	94	79,00	13,554
Riigikeel	4883	63,41	117 2,40	0	100	67,00	22,715
Saksa keel	907	70,43	- -	20	100	71,00	17,995
Vene keel (kirjand)	3649	56,72	47 1,29	0	100	57,00	19,784
Vene keel (võõrkeelena)	508	80,73	- -	20	100	84,00	14,619
Ühiskonnaõp.	4310	57,79	39 0,91	8	96	59,00	15,446
Kokku	56288	59,95	x	0	100	61,00	19,744

Kerged ja rasked küsimused (tabelid 11, 12)

T1, T2 jne – arv tähe taga näitab punktikastikese numbrit ja viitab konkreetselt küsimusele või selle osale

Üldajalugu

Paremini lahendatud ülesanded olid T1 (külma sõjaga seotud poliitiliste sündmuste paigutamine õigesse kümnendisse), T8 ja T11 (Tänapäevase ja külma sõja aegse Saksamaa kaardi äratundmine ja äratundmise põhjendamine), T14 (Berliini blokaadi äratundmine allikakatkendi ja karikatuuri järgi), T23 ja T24 (NSVL lagunemise äratundmine karikatuuri järgi ja äratundmise põhjendamine) Kõige raskemaks osutus T22 (Ida-Euroopa kommunistlike režiimide tekkimise põhjused).

Eesti ajalugu

Paremini lahendatud ülesanded olid T1 (kultuuri ja eluoluga seotud mõistete seostamine keskaja, Rootsi aja või nõukogude ajaga), T4 (sündmus, mis seostub Rootsi aja lõpuga), T7 (EV

Maaseaduse vastuvõtmise aasta ülesleidmine allikatekstist), T13 ja T14 (pärisorjuse tunnuse äratundmine allikatekstis ja ühe tunnuse juurdelisamine), T22 (iseseisvumise ja taasiseseisvumisega seotud märksõnade paigutamine lahtritesse).

Raskemad küsimused olid T15 (pärisorjuse kaotamisega kaasnenud majanduslikud muutused), sageli ei eristatud majanduslikke ja õiguslikke muutusi; T17, T18, T19 (talurahva õigusi puudutavate dokumentide sisu tundmine): sageli jäeti vastamata, aga kes vastas, oskas enamasti hästi; T20 (Eesti iseseisvumise eelduste teadmine).

Kergemad ülesanded olid peaaegu kõik seotud allikatega (tekstid, pildid, kaardid) või paigutusülesannetega. Raskemaks osutunud ülesanded nõudsid kõik mingit konkreetset faktiteadmist.

Käesoleva töö paremate tulemuste allikaks võib pidada eelkõige osaoskuste tõusu:

a) arutlus	keskmine	13,09p (<i>max</i> 25) eelmisel aastal 11,38
b) kaardiülesanne	keskmine	10,49p (<i>max</i> 14)
c) allikaülesanne	keskmine	7,95p (<i>max</i> 10)

Oma osa võis olla ka paigutusülesannetel (ÜA T1 ja T21; EA T1, T2 ja T22). Neljal juhul viiest oli sooritatus parem eksamitöö vastava osa keskmisest, ühel juhul (ÜA T21) oluliselt halvem.

Viimatimainitud ülesanne tekitas hulga probleeme. Esiteks ei suutnud paljud õpilased tööjuhendit lõpuni mõista (sõnastus oligi pisut segane) ja arvasid, et kõik kümme elementi (riiki) tuleb ära jagada kahe lahtri vahel. Tegelikult oli seal kolm riiki, mida ei oleks tohtinud kirjutada kumbagi lahtrisse. Siiski ei saanud õpilased selle vääritimõistmisega väga palju kannatada: kui nad ülejäänud seitse riiki õigesti lahterdasid, said nad vastavalt hindamisjuhendile neljast punktist kolm kätte.

Teine probleem oli ühe valitud riigiga, Afganistaniga. Hindamisjuhendi järgi peeti seda sotsialistliku orientatsiooniga maaks ja seega oleks pidanud jääma väljapoole lahtreid, samas on seda riiki peetud ka sotsialismimaade hulka kuuluvaks ja õpilastelt on ülekohtune nõuda vastust küsimusele, milles pole ühel meel ka ajaloolased. Sedagi apsu kompenseerib paigutusülesannete leebe hindamisjuhend, mis nägi ette maksimumpunktide andmist ka ühe eksimuse puhul.

Paigutusülesannetel oligi kõigil eelnimetatud leebe hindamisjuhend, kus õpilased võisid punkti kaotamata eksida 1/10 kuni 1/8 kordadest. Arvestades seda, et üldine hindamisstrateegia ongi viimasel ajal õpilasesõbralikumaks muutunud ja maksimumhinde puhul on lubatud 10%-line eksimus, ei ole see n-ö vastutulek õpilastele analüüsija arvates lubamatult suur.

Paigutusülesannete 16 p ärateenimiseks oli vaja õigesti paigutada 43 elementi. Kui jagada 16 43-ga, saame ühe paigutuse kaaluks 0,37 p. Viie eksimuse korral teeks see 1,86 p. Seega ei võidaks õpilane, kes ka kõik viis eksimisvõimalust „ära kasutas“, isegi mitte kaht punkti. Pealegi on väheusutav, et neid õpilasi eriti palju oligi.

Küsitavusi on hindajais tekitanud ül T12: Saksamaa kaartide järjestamine. Üks hindaja on otse välja kirjutanud, et kaarte pealkirjastades näitab õpilane niigi, kas ta neid tunneb, sageli sisaldus pealkirjas ka perioodi nimetus. Ülesanne on oma kujunduselt mahakirjutamiseks nagu loodud ja ilmselt on seda korduvalt ka tehtud, sest mitmed hindajad on juhtinud tähelepanu sellele, et õpilane, kes kaarte õigesti (või üldse) pealkirjastada ei osanud, oli nad ometi õigesti järjestanud.

Eesti ja vene koolid vt tabelid 13, 14, 15, 16, 17.

Eksamitegijatest moodustasid eesti koolide õpilased 88% ja vene koolide õpilased 12%. Vene koolide tulemused olid eesti koolide omadest umbes 10% halvemad.

Arutluse osatulemus oli venekeelsetes töödes keskmiselt poole punkti võrra parem. Kuigi eestlastele jäädi alla ajaloolise tausta tundmises ja teema elementide välja toomises, olid teiste näitajate osas tulemused venekeelsetes koolides veidi paremad.

Töö teises osas oli suurem erinevus üldajaloo osas: vahe keskmistes on 6,64p, Eesti ajaloo osas on erinevus hoopis väiksem: 3,83p.

Kuna vene koolide õpilaste osakaal oli eksamil suhteliselt väike, kujundasid keskmist tulemust peamiselt eestikeelsed tööd. See võib olla ka üks põhjus, mis keskmine tulemus oli suhteliselt hea.

Linna- ja maakoolid. vt tabelid 18, 19, 20

Kõige paremad tulemused (10p üle keskmise) olid ootuspäraselt teeninduspiirkonnata koolidel, sealt tuli ka suhteliselt palju töid (20%) ja need tõstsid kindlasti keskmist tulemust.

Suurlinnakoolide ja maakonnakeskuste gümnaasiumite õpilaste tööd olid enam-vähem võrdsed (veidi üle keskmise). Mõne punktiga jäid maha valla- ja väikelinnakoolide õpilaste tööd ja hoopis nõrgemini esinesid kutsekoolide ja täiskasvanute gümnaasiumite esindajad. Kuna viimatinimetatute hulk ei olnud eriti suur, siis keskmist nad eriti palju ei mõjutanud.

92% eksaminandidest olid munitsipaalkoolide õpilased ja nende tulemused kujundasid ka keskmise tulemuse. Erakoolide 95 õpilast tegid eksami keskmisest paremini ja riigikoolide omad (84 tk) kõvasti alla keskmise.

Poisid ja tüdrukud vt tabelid 21, 22, 23, 24, 25

Ajaloo eksami valinutest on 40% noormehed ja 60% neiud. Viimased said keskmiselt punkti võrra parema tulemuse kui poisid.

Arutluse keskmine oli tüdrukutel 1,35p võrra parem ja kui kõrvutada arutluse hindamisel arvesse võetud aspekte, olid tüdrukud kõigi näitajate osas poistest ees. Mitte küll palju, aga siiski kõigi näitajate osas.

Arutlusteemadest eelistasid poisid rohkem sõjasüüdlasest natsirežiimi teemat, tüdrukute seas oli populaarsem Eesti riigi iseseisvumise ja taasiseseisvumise võrdlemine.

Üldajaloo ülesanded sobisid paremini poistele (28,01 / 26,45), kõige suurem vahe oli *Sotsialistliku maailmasüsteemi* plokis.

Eesti ajaloo ülesannete eest said aga tüdrukud rohkem punkte (26,98 / 25,81) ja seal oli suurem erinevus *Talurahva* teema juures.

5. Ülesannete lõikes enim esinenud valed vastused ja eksimused

Üldajalugu

T1: enim eksimusi oli Solidaarsuse paigutamise, enamasti pandi see 1970. aastatesse.

T2 ja T3: sageli rõhutati vaid sündmuse tähtsust ühe maa mastaabis ega näidatud, kuidas see mõjub laiemalt rahvusvahelistele suhetele või sotsialismileeris toimunud arengutele.

T4, T5: Müncheni konverentsist arvati ekslikult ka seda, et Hitlerile lubati kogu Tšehhoslovakkia. Ekstreemsem vastus: *Münchenis arutati sõja ja häbi küsimust ja otsustati valida häbi.*

T7: enamus vastajaist arvas, et lepituspoliitika ei õigustanud end ja oskas seda vähemalt ühe argumendiga põhjendada. Need üksikud, kes pakkusid, et lepituspoliitika on end õigustanud, ei suutnud seda tavaliselt põhjendada. Võimalik, et pakkumine tehti probleemi tegelikult tundmata.

T9: kahe maailmasõja vahelist Saksamaa kaarti ära tundes viidati sageli Klaipeda piirkonnale. Hindajais tekkis kahtlus, et nii nimetati hoopis Saksamaast ära lõigatud Ida-Preisimaad.

T10: Kaardiülesannetest tunti kõige halvemini Saksa keisririiki, seda peeti sageli näiteks Teise maailmasõja aegseks kaardiks, kus on kujutatud Saksa armee poolt okupeeritud alasid.

T12: kaartide järjestamine ei olnud iseenesest keeruline, aga kui eksiti kasvõi ühe kaardi pealkirjastamisel, lõi see ka järjekorra segi.

T13: küsimus jätab lahtiseks, kuivõrd täpselt või üldiselt on vaja küsitud piire põhjustanud sündmus välja tuua. Hindajad püüdsid siin läheneda probleemile õpilasesõbralikult.

T15: kriisi põhjustena toodi välja palju erinevaid ja rohkem või vähem aktsepteeritavaid vastuseid, keskmiselt saadi 55% punktidest; näide vastaja originaalsest mõttelennust: *NSV-liit tahtis tagasi teha Saksamaa poolt korraldatud Leningradi blokaadi.*

T17: Berliini blokaadi mõju Saksamaa ajaloole: üheks tüüpilisema eksimusena oli pakutud Berliini müüri ehitamist.

T18: nõukogude majandusele iseloomulikke jooni vastati väga erineva põhjalikkusega: ühesõnalisest vastustest kuni kaherealisteni; allikas mõjus mõnele ilmselt eksitavalt, sest toodi välja allikas kirja pandud konkreetset liialdused ega osatud üldistada.

T19, T20: ülesandes jääb lahtiseks, kas vastus peab olema konkreetsetelt Eestiga seotud või sobib ka üldisem vastus, üldise vastuse eelistajad kordasid mõnikord T19-s sama vastust, mis T18-s; esines liialdamisi nõukogude mõju hindamisel: osa vastajaid arvas, et kõik Eestis toodetu veeti välja ja põllumajandus hävis täielikult, teised leidsid hoopis, et see oli tore aeg, kuna tagas kõigile inimestele töö; näide kummalisest vastusest: *Põllumajandus langes. Tekkisid viinakojad, väga palju puid võeti maha ja viidi Venemaale vaiadeks. (Tööstus) Hakkati tootma seepi ja küünlaid. Tööstus arenes. Rahvas aga polnud rahul. Töötajate streigid.* Tööstuse iseloomustamisel esinenud vigadest võib välja tuua Kreenholmi manufaktuuri rajamise seostamise nõukogude ajaga ja põlevkivi segiajamise kivisõega.

T21: vahe liiduvabariikide ja sotsialismimaade vahel ei ole selge: kõige vähem eksiti Eesti ja Kuuba paigutamise juures, üks enam valesi paigutatud maadest oli Gruusia; lisaks esines sageli Afganistani, Soome ja Poola paigutamist liiduvabariikide hulka.

T22: sagedane viga: kommunistlike režiimide tekkimise põhjustena toodi maailmasõdade vahelisi diktatuuririikide tekkimise põhjusti (majanduskriis, demokraatlike traditsioonide puudumine).

T23, T24: valesid vastuseid oli vähe, aga need olid selle eest huvitavad: *Natside sümbol on purunenud. / Natside võimu kukutamist. Hiina mees ja murenenud sirp ja vasar. / Hiina RV ja NSVL suhete nõrgenemist; „tunti ära“ ka Stalingradi lahing, kuna sirp hakkab mehe ümber sulguma.* Gorbatšovi asemel oli pakutud ka Stalinit, Hruštšovi, Brežnevit ja Savisaart.

Kokkuvõtteks:

- endiselt lähevad segi liiduvabariigid ja sotsialismimaad
- ei teata Berliini blokaadi ja Berliini müüri olemust, arvatakse, et müür asus kahe Saksamaa vahel, blokaadiga seoses räägitakse juba SDV-st ja SLV-st
- arvatakse, et Sudeedimaa oli Saksa keisririigi osa
- Praha kevadet peetakse ülestõusuks

Eesti ajalugu

T2: rohkem eksimusi põhjustasid vabariikliku alluvusega linnad ja kreisid; viimase puhul ei ole ka õpikus eriti rõhutatud, et tegu on Rootsi-aegse haldusüksusega.

T3, T4, T5: üldine probleem, hakati sündmust dateerima ja sageli kaotati sellega punkt, kõige paremini teati Rootsi aja lõppu, Eesti NSV aja lõpu märkimisel mindi liiga konkreetseks: laulev revolutsioon.

T6: jäi mõnikord märkamata, et näiteks toodav sündmus tuleb valida eelmise ülesande vastuste hulgast; põhjendused olid sageli liiga üldsõnalised või pateetilised.

Näiteid ebaõnnestumistest:

*Rootsi aja lõpp: Aleksander I tulek Eestisse.
Keskaeg lõppes pronksiaja algusega.*

T9 ja T12: maareformi eesmärgi ja tähtsust ei suudetud sageli eristada, tihti eksiti lihtsalt sõnastusega.

T10: antud ülesande kõige raskem küsimus, hinnangute asemel kirjutati mõnikord välja tsitaate, püüti otsida hinnangut allikast B (väljavõtte seadusest), kus seda olla ei saa, sest seadus on olemuselt neutraalne.

T11: maa saajateks märgiti sageli vabadussõjalasi või vabadussõdalasi, mida õigeks ei loetud, kuna mõistel on teine konkreetsem tähendus; paljudele jäi märkamata küsimuse teine (ühesõnaline: miks?) pool ja kaotasid sellega ühe punkti.

T13, T14: üldiselt hästi vastatud, aga mõnikord aetakse pärisori segi orjaga; mõnikord leiti allikast pärisorjuse tunnuseks õigus pärisorja *müüa* ja lisati juurde õigus teda *osta*; sel juhul teist punkti ei antud.

T15, T16: sageli ei suudetud eristada õiguslikke ja majanduslikke muutusi, paljudel oli kirja panemata jäänud kõige olulisem: pärisorjuse kaotamine; pakuti ka muid suvalisi talurahva elus toimunud reforme, mis leidsid aset kas varem või hiljem.

T17, T18, T19: kõige raskemaks peetud ülesanne, Browne'i positiivsete määruste näiteks toodi sageli punkt Roseni deklaratsioonist. Kes vastas liiga pikalt, võis õige jutu kõrvale põimida ka valet ja oma vastuse ära nullida.

Näiteid ebaõnnestumistest:

Pärisorjuse tunnus: talupojad võisid müüa sulaseid.

Talurahval oli õigus isiklikule varale, välja arvatud metalltööriistad.

Roseni deklaratsioon: talupoegi sai müüa ja vahetada vaid valla loal.

T20, T21: nõrgemad õpilased ei suutnud eristada Eesti ja rahvusvahelise elu tasandit; paljudel jäi märkamata see, et eelduse väljatoomisest on vähe, vaja on ka põhjendust.

T23, T24: sobivate isikute leidmisel raskusi ei tekkinud, kuid põhjendused olid kohati liiga üldsõnalised (armastas oma kodumaad) või mitteaktsepteeritavad (Arnold Rüütel – EV president)

Näiteid ebaõnnestumistest:

Päts oli üks esimesi EV juhte ja üks sünnitajatest.

Savisaar – Interliikumise osaleja.

Kõige enam mõjutas Eesti iseseisvuse taastamist Poola lahkumine NSV Liidust.

Laulev revolutsioon – tipp hetkel 300 000 inimesega täidetud muruplats peab alustama uut ajajärku.

Kokkuvõtteks:

- probleeme esineb Eesti ajaloo pöördepunkte märkivate sündmustega
- talurahvareformid lähevad omavahel segi
- asjalike põhjenduste asemel esineb sageli pateetilisust ja üldsõnalisust
- küsimuste pealiskaudse lugemise tõttu on ilmselt palju punkte kaduma läinud, asja võiks parandada ülesannete teistmoodi vormistamine

6. Avatud ülesannete (õnnestunud) vastusevariandid

Üldajalugu

T7: Chamberlaini lepituspoliitikale anti enamasti negatiivne hinnang ja põhjendati, miks see ennast ei õigustanud.

T18: nõukoguliku majanduspoliitika tunnustena nimetati enamasti käsumajandust, plaanimajandust, eraomanduse puudumist, kolhoosikorda.

T19: nõukoguliku majanduspoliitika tagajärjedena Eesti põllumajandusele nimetati enamasti kolhooside loomist ja põllumaade väljakurnamist, aga ka põllumajanduse allutamist üleliidulistele huvidele.

T20: nõukoguliku majanduspoliitika tagajärjedena Eesti tööstusele nimetati põlevkivi (paraku sageli ka kivisöe) tootmist Moskva huvidest lähtuvalt, samuti ja sõjatööstuse arendamist ja võõrtöajõu sissetoomist.

T22: õigete vastustena oli rohkem mainitud Punaarmee kohalolu ja Moskva-poolset survet.

Eesti ajalugu

T14: pärisorjuse teiseks tunnuseks toodi enamasti välja sunnismaisus.

T23: pakuti enamasti Pätsi ja Laidoneri, põhjendamisega saadi hakkama.

T24: konkurentsitult populaarseim vastus oli Edgar Savisaar, valik ei pruugi seostud poliitiliste eelistustega, vaid sooviga saada oma punktid kindlalt kätte: valikut oli vaja põhjendada ja Savisaarega seostuvad konkreetsed ettevõtmised: IME, Rahvarinne.

7. Ettepanekud 2007. aasta eksamitöö koostamiseks

Vastukajad hindajatelt ja õpetajatelt annavad põhjust lugeda eksamitöö kordaläinuks. Töö II osa jaotamine üldajaloo ja Eesti ajaloo osaks on õnnestunud valik: see tegi töö lihtsamaks nii õpilastele kui ka hindajatele ja seda praktikak peaks kindlasti jätkama. Õnnestunuks võib pidada ka allikaülesannete ühendamist faktoloogiat kontrollivate küsimustega. See nõuab õpilastelt peale teadmiste ja tabelilugemise oskuse ka tähelepanu, et märgata, kas tuleb vastata allika alusel või kasutada oma teadmisi.

Aga ükski asi ei ole nii täiuslik, et ei saaks veel paremaks muuta. Seega ka mõned tähelepanekud ja soovitusel.

Paigutusülesanded, nende suur osatähtsus ja leebe hindamisjuhend Eesti ajaloo osa hindajad on mitmel häälel avaldanud seisukohta: paigutusülesannetes anda maksimumpunktid vaid veatute lahenduste korral. Sama meelt olid ka venekeelsete tööde hindajad. Üldajaloo osa hindajatelt ei ole sellest reaktsiooni tulnud. Asi on ilmselt selles, et Eesti ajaloo paigutusülesanded olid lihtsamad ja andsid palju (hindajate meelest ehk teenimatultki) punkte. Üldajaloo osas oli aga teine paigutusülesanne (T21) veidi ebaõnnestunult vormistatud ja leebe hindamisjuhend kompenseeris sellest tuleneva punktide kaotuse. Üks hindajatest on teinud ettepaneku, et käesolev leebe hindamisjuhend õigustaks end vaid siis, kui paigutamisele tuleb vähemalt kümme elementi (kokkusobivus üldiste hindamisnormidega), muul juhul tuleks juhend rangemaks muuta. Paigutusülesannete omapäraks on ka võimalus vastata n-ö hea õnne peale ja ka võimalus lihtsalt maha kirjutada.

Kõigest sellest tulenevalt teen ettepaneku edaspidi paigutusülesannete osatähtsust vähendada ja anda maksimumpunktid ühe vale valikukorral vaid siis, kui valikus on vähemalt kümme elementi ja võimalusi paigutada peaks olema vähemalt kolm, et vähendada juhuslikkuse osatähtsust.

Kaheosalised küsimused

Kaheosalised küsimused oleks parem vormistada nii, et õpilasel ei jääks osa küsimusest kahe silma vahele või ta ei unustaks osa vastamata. Sellele vormile vastavad ülesanded EA T6, T7, T8, ÜA T2 ja T3, T7-11, mitte aga EA T11 ja T20, T21. Viimaste puhul oluks lisaks sellele õigustatud ka kahe punkti andmine.

Eksamigraafikust

Tsiteerin ühe hindaja arvamustelehte:

Olen veendunud, et eksamitulemusi mõjutab väga tugevasti see, kus eksam graafikus paikneb. Sel aastal oli õpilastel võimalus materjal enne eksamit ära õppida või üle korrata, eriti näiteks nendel, kes ei valinud matemaatika riigieksamit ja said soovi korral seda aega ajaloo õppimiseks kasutada. Isegi „kolmene“ õpilane võis ennast üles töötada.

Lisan vahele: matemaatika eksami valisid siiski suhteliselt paljud, aga vahetult ajaloo eksami ees olnud saksa, vene või prantsuse keele eksami jättis küll enamus vahele.

Eelmisel aastal (2005) oli ajalugu äärmiselt ebasobivas kohasksamigraafikus: reedel oli koolides tutipidu ja teisipäeval tuli juba riigieksam sooritada. Aga ajalugu on selline aine, et ole sa nii tubli kui tahes, tuleb enne eksamit siiski materjal üle korrata. Ja ka ainetunnis on väga raske 20. saj juures korrata Eesti ajalugu keskajast peale. Viimastel nädalatel olid õpilased seotud õppeaasta lõpetamise kontrolltöödega ja ajaloo riigieksamiks õppimiseks jäigi vaid 3 päeva. Sel aastal sellist hullu olukorda õnneks polnud ja siit ka need üllatavalt head keskmised tulemused.

Jagan seda seisukohta ja lisan omalt poolt juurde:

Järgmise, 2007. aastaksamigraafik ei ole ajaloo eksami tegijaile enam nii soodne. Sellele eelneb inglise keele ja järgneb matemaatika eksam. Mõlema valib tavaliselt väga suur protsent õpilasi. Seeksamite paigutus lubab arvata, et n-õ juhuslikkeksamivalijaid tuleb järgmisel aastal ajalooeksamile suhteliselt vähe, sest matemaatikaeksamiks valmistumiseks soovitakse varuda võimalikult palju aega.

8. Ettepanekud õpetajatele ja õpilastele

2006. aasta ajaloo riigieksami tulemused olid oluliselt paremad kui eelmistel aastatel. See on kiituseks nii õpilastele kui õpetajatele. Viimaste jaoks on väga oluline enda jaoks selgeks mõelda, mis oli selle taga, et järgmisel aastal jätkuvalt edukad olla.

Kuigi kooliti ja isegi õpilaseti võivad edu põhjused väga erinevad olla, on kindlasti kasu statistikast ja selle põhjal tehtud analüüsi üldistustest.

Üldiselt olid tublisti paranenud osaoskused.

Arutluste kirjutamisel saadi keskmiselt 2,3 p rohkem kui eelmisel aastal. Kaardiülesanne sooritati keskmiselt 75%-liselt ja allikateksti juures saadi 10 võimalikust punktist kätte peaaegu 8 p. See on väga hea näitaja ja kuna samalaadseid ülesandeid on oodata eksamitöodes edaspidigi, peame tulevikuski leidma aega nimetatud oskuste õpetamiseks ja lihvimiseks.

Kus on veel kasvuruumi? Mida silmas pidada, et mitte punkte kaotada?

Eksaminand peab leidma aega küsimus enne vastamist korralikult läbi lugeda. Veel parem on seda teha kaks korda. Paljudel juhtudel peavad hindajad kahetsusega nägema, et õpilane on pool küsimust vastamata unustanud või seda valesti tõlgendanud. Avatud küsimuste juures on riskantne välja tulla väga originaalsete vastustega, n-õ tavalised vastused on küll hindajal igavad lugeda, aga annavad kindlamalt punkti. Tunnistan isegi, et see soovitus kõlab küll loomingulisust lämmatavalt,

aga sellel, kes suuremast punktisummast lugu peab, tasub vaba mõttelendu harrastada pigem seal, kus selle eest ei ähvarda punktidest ilmajäämine.

Eksamit tegeval õpilasel tuleb sageli langetada tähtis otsus: kui põhjalikult vastata? Kui vastad liiga lühidalt, võib hindaja seda väheseks pidada ja punkti mitte anda. Samas tuleb töödes massiliselt ette olukordi, kus eksaminand kaotab punkti just seetõttu, et ta ei suutnud õigel ajal lõpetada. Järjest uusi (punkti saamiseks tegelikult tarbetuid) fakte lisades jõuab vastaja järjest lähemale oma teadmiste piirile ja kui ta selle piiri ületab ning vastusesse vale elemendi lisab, rikub ta sellega ära eelneva vastuse.

Mida ette võtta? Ei ole universaalset nõuannet: ei saa kirjutada alati maksimaalselt lühidalt või maksimaalselt põhjalikult. Õpetaja peaks panema õpilased tunnis kirjalikes töödes samasse olukorda, hindama samade põhimõtete järgi nagu eksamitöös ja pärast hindamist selgitama õpilasele tehtud vigu või juhtima tähelepanu puudujääkidele. Siis suudab ta ka eksamil või ka muudes anloogilistes olukordades õige otsuse langetada. 9. klassi töid analüüsisides võis sageli näha, et õpetajad olid vale elemendi lisamise n-ö andeks andnud ja eelneva õige vastuse põhjal punkti (või pool punkti) siiski andnud. Sellise hindamisega harjunud õpilased ei oskagi eksamil, kus hindajaks ei ole enam sama õpetaja, ohtu karta ja satuvad lõpuks kannataja ossa.

Tähelepanuta ei tohi jääda ka õigekiri. Palju kasutatakse töödes ebakorrektsed ja eesti keelele mitte omaseid lühendeid, raskusi teevad suur ja väike algustäht ning kokku- ja lahkukirjutamine. Eriti valusalt hakkavad need vead silma arutluse juures. Jälgima peab ka ajakasutust: leidub lauseid, mida on alustatud minevikus ja lõpetatud olevikus (või vastupidi).

Mõnikord on õpilasel just arutlust kirjutades olnud raskusi iseenda positsiooni määratlemisega. Minevikus toimunud sündmustest, eriti saavutustest kirjutatakse *meie*-vormis. Nii sügav ajaloosse sisse elamine võib mõjuda häirivalt.

Eespool on juba viidatud sellele, et igal konkreetsel koolil ja õpetajal on oma tugevad küljed ja sageli oma probleemidki. Teadvustamiseks paremini nii ühtesid kui teisigi, oleks vaja, et aineõpetajad kasutaksid võimalust käia REKK-is ja lugeda oma õpilaste töid. Siis saaksid nad oma silmaga näha, mis nende töös on hindajate poolt tunnustamist leidnud ja sedagi, kas nende õpilastel esineb mingeid tüüpilisi vigu, mille vältimine tulevikus õpetajast võiks sõltuda.

Ajaloo riigieksamit on korraldatud juba kümme korda ja üheteistkümnda korrani on jäänud vähem kui aasta. Seniseid tulemusi vaadates võib tõdeda, et aasta-aastalt on eksamitulemus paranenud, kuid osavõtjate arv poole tuhande kaupa kahanenud. Loodetavast eksaminandide hulk edaspidi ei vähene, sest muidu pole 4—5 aasta pärast enam kellelegi eksamit korraldada. Eksamitulemuse iga-aastane paranemine on aga loomulikult teretulnud.

Ajaloo põhikooli lõpueksami analüüs 2006

Koostaja Ivo Maripuu
Toimetaja Urmas Alas

1. Eksami eesmärgid

Enne eksamit oli REKK kinnitanud ajalooeksami eesmärgid:

- 1) hinnata põhikooli riiklikus õppekavas määratletud üldpädevuste omandatust, ainekava läbivate teemade ja ainealaste õpitulemuste saavutatust;
- 2) anda eksamitulemuste analüüsi kaudu koolile ning õpetajatele võimalus hinnata oma õpilaste õpitulemusi üleriigilisel taustal;
- 3) suunata eksamitulemuste analüüsist tulenevate järelduste, põhikooli lõpueksamite sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 4) siduda järjestikuseid haridusastmeid ja -tasemeid, andes eksami analüüsi kaudu üldhinnangu põhikooli õpitulemuste saavutatustest järgnevateks õpinguteks;
- 5) välishindamise tulemuste põhjal kavandada ja teha muudatusi riiklikus õppekavas, õppekirjanduses, õpetajate täienduskoolituses, suunata vastavat arendustööd kaasates eksami ettevalmistamisesse ja tulemuste analüüsi ainenõukogu ja Eesti Ajalooõpetajate Seltsi liikmeid, ajalooharidust andvaid kõrgkooli, riikliku õppekava arendamise töörühma liikmeid ning täienduskoolitus keskusi/asutusi.

Eksami korraldus

2006. a ajaloo riigieksam toimus 14. juunil. Exsam oli kirjalik, kirjutamiseks oli aega 2 tundi ja 30 minutit (150 minutit). Vaheaega ei olnud. Eksamiküsimustele vastamise järjekorra võis õpilane ise valida. Eksamil võis kasutada Regio ajalooatlast põhikoolile.

Eksamil oli võimalik saada kokku 75 punkti.

Eksamitöö hinnati koolis.

Eksami tase

Eksamiga kontrollitakse põhikooli õpitulemuste saavutatus ajaloo (vt 2.1.). Eksamiga kontrollitakse IX klassi *Lähiajaloo* kursuses õpitud Eesti ja üldajaloo ainesisu.

2. 2006. a põhikooli ajaloo lõpueksami põhiandmed

2.1. Kontrollitud pädevused

Põhikooli lõpetaja soovitud õpitulemused:

- tunneb maailma ajaloo põhietappide kronoloogilist raamistikku, suudab asetada sinna uut informatsiooni, teab tähtsamaid ajaloosündmusi;
- mõistab eri ajastute ajaloo kultuuripanust, iseloomustab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid, kultuurinähtusi;
- teab Eesti ühiskonna arengujärke, oskab neid suhestada kodukoha, naabermaade ja Euroopa ning maailma ajaloo, teab tähtsamaid ajaloosündmusi;
- oskab leida ajaloosündmuste ja -nähtuste sarnasusi ja erinevusi, põhjusi ja tagajärgi;
- saab aru, et ajaloosündmusi võib alati mitmeti tõlgendada;
- töötab mitmesuguste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid;

- põhjendab oma seisukohti nii suuliselt kui ka kirjalikult, oskab anda hinnangut, osaleb diskussioonis;
- töötab kaardiga, suudab ise koostada lihtsamaid skeeme ja andmekaarte;
- oskab koostada ajaloolast referaati ja lühiuurimust;
- oskab end asetada minevikus elanud inimese olukorda.

[Vabariigi Valitsuse 25. jaanuari 2002 määrus nr 56 „Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava“, lisa 1]

2.2. Eksamitöö ülesehitus

2.2.1. Eksamitöö osad

Eksamitöö koosneb arutlusest ja kuuest temaatilisest ülesannete plokist (osast). Erinevate osade eest võis saada punkte kolmest kuni viieteistkümneni.

Tabel 1

Eksami osad	Osa punktid	Punktid ülesannete kaupa
a) Arutlus	15	15
b) Eesti taasiseseisvumine	13	(6+2)+3+2
c) Eesti Teise maailmasõja ajal (1939 – 1945)	13	3+6+4
d) Euroopa kahe maailmasõja vahel (1918 – 1939)	6	6
e) Maailm pärast Teist maailmasõda (1939 – 1990)	3	3
f) Eesti Vabariik (1920 – 1940)	9	4+(3+2)
g) Kultuur, teadus ja tehnika	16	4+2+1+3+(4+2)

2.2.2. Ülesannete arv

Käesoleva töö puhul on sellisele pealtnäha lihtsale küsimusele raske vastata. Hindajale on antud punktide jaoks 46 lahtrit, enamasti ühepunktist. Nende kõrval on aga ka mitu lahtrit, kuhu võib kirjutada kaks, kolm või neli punkti. Arutluse punktide (kuni 15) jaoks on samuti vaid üks lahter. Seega on mõne ülesande punktid kokkuliidetuna ühes lahtris koos, enamikel juhtudel aga jagatud ühe punkti kaupa eri lahtritesse.

Suuremad teemaplokid (b, c, f, g) on jagatud nummerdatud ülesanneteks (vt tabel 1), kuid siin on näha kiirustamise märke. *Eesti iseseisvumise* teema teine ülesanne sobib sisult esimese lõppu ja küllap see nii mõeldud oligi, kuna esimese ülesande tööjuhendi lõpus ära toodud punktide arv (8 p) moodustubki esimese ja teise ülesande punktide summamana. Esimeses ülesandes endas on ainult kuus punkti. Kultuur, teadus ja tehnika ploki viimased kaks ülesannet (viies ja kuues) oleks samuti võinud koos olla, kuna kuues ülesanne kasvab viiendast otseselt välja. Sama tähelepanek kehtib ka Eesti Vabariigi ploki teise ja kolmanda ülesande kohta.

Kokkuvõtteks: formaalselt on ülesandeid 19, sisuliselt pigem 16; punktilahtreid 46.

2.2.3. Eksamitöös kasutatud eri tüüpi ülesanded ja nende osa eksamitöös

Tabel 2

Ülesandetüüp	Ülesannete arv	Punktid	Osatähtsus punktidest lähtudes (%)
arutlus	1	15	20,00
Andmete leidmine tabelist ja tulemuste analüüs	1	6	8,00

Kaardiülesanne atlase abil	1	6	8,00
allika tekstil põhinev ülesanne	1	6	8,00
allika tekstil ja pildil põhinev ülesanne	1	3	4,00
pildiülesanne	1	3	4,00
paigutusülesanne	2	7	9,34
faktitundmist kontrolliv ülesanne	3	9	12,00
avatud vastustega ülesanne	8	20	26,67
kokku	1+18	75	100

3. Kokkuvõtvad tabelid eksamitööd iseloomustavate arvandmetega kogu töö kohta

3.1.1. Eksamitulemuste üldaruanne

Tabel 3

	punktid	töö hinne	sooritus (a)	kvaliteet (b)	edukus (c)
Töö kirjutajad (koguarv)	644				
Töö kirjutajaid (valim)	597	597			
Keskmine	55,10	3,83	73,47%	68,01%	96,65%
Standardhälve (d)	12,30	0,79			
Minimaalne tulemus	0	1			
Maksimaalne tulemus	75	5			

a Sooritus näitab, kui suure osa maksimaalsest tulemusest moodustab keskmine tulemus.

b Kvaliteet näitab, kui suur osa õpilastest tegid töö hindele 4 ja 5.

c Edukus näitab, kui suur osa õpilastest tegid töö hindele 3, 4 ja 5.

d Standardhälve näitab, kui palju erineb näitude jaotus Gaussi joonest

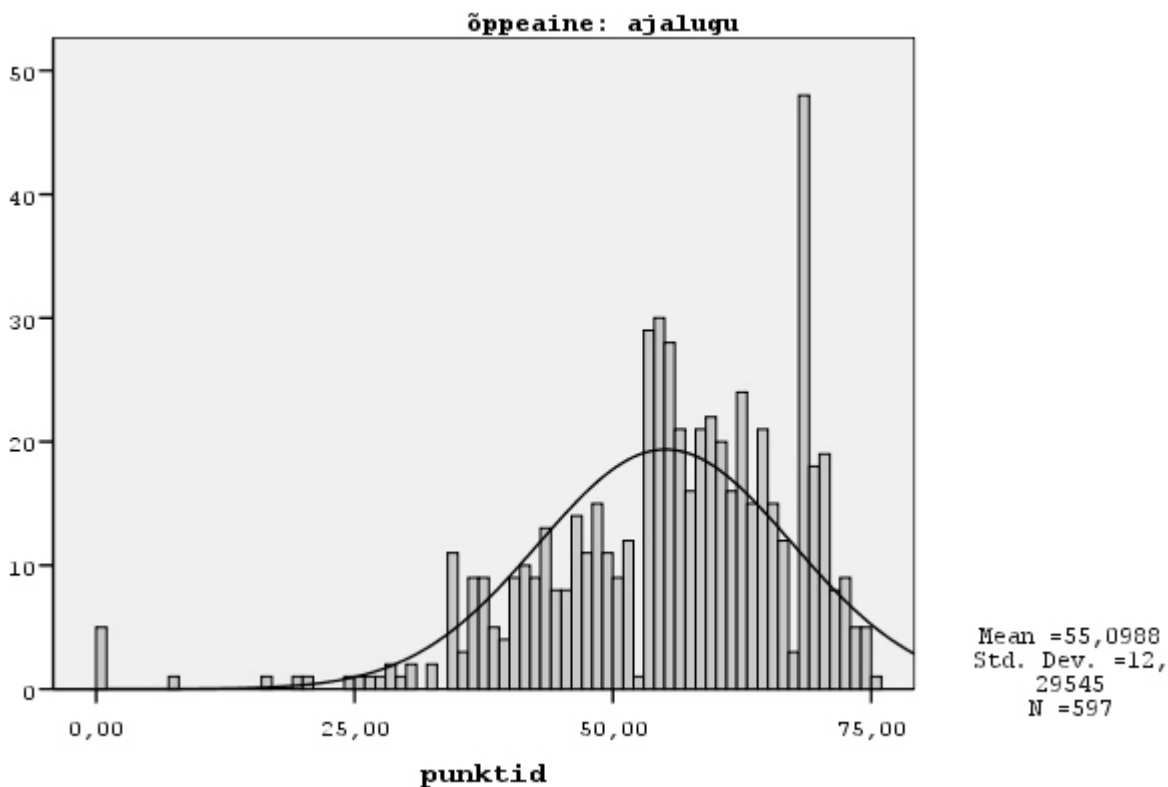
Tabel 4. Punktisummade esinemissagedus tabeli ja diagrammi vormis

P	0	7	16	19	20	24	25	26	27	28	29	30	32	34	35	36	37	38	39	40
Arv	5	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	11	3	9	9	5	4	9
%	0,8	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3	1,8	0,5	1,5	1,5	0,8	0,7	1,5

P	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	50,5	51	52	53	54	55	56	56,5	57	58
A	10	91	13	8	8	14	11	15	11	8	1	12	1	29	30	28	20	1	16	21
%	1,7	1,5	2,2	1,3	1,3	2,3	1,8	2,5	1,8	1,3	0,2	2,0	0,2	4,7	5,0	4,7	3,4	0,2	2,7	3,5

P	59	60	61	62	63	64	65	66	67	67,5	68	69	70	71	71,5	72	73	74	75
A	22	20	16	24	15	21	15	12	2	1	48	18	19	7	1	9	5	5	1
%	3,7	3,4	2,7	4,0	2,5	3,5	2,5	2,0	0,3	0,2	8,0	3,0	3,2	1,2	0,2	1,5	0,8	0,8	0,2

Diagramm 5

Mean- keskmine; Std. Dev- standart hälve; N- töö kirjutajate arv

3.1.2. Eksamihinne ja kooli (aasta)hinne

Tabel nr. 6

	eksami- hinne	kooli- hinne	märkused
Eksaminande	597 591	553	38 juhul ei ole tööle koolihinnet märgitud kuuel juhul oli tööle sugu märkimata*
Keskmine hinne	3,83	4,28	
Mediaan	4	4	
Standardhälve	0,79	0,75	

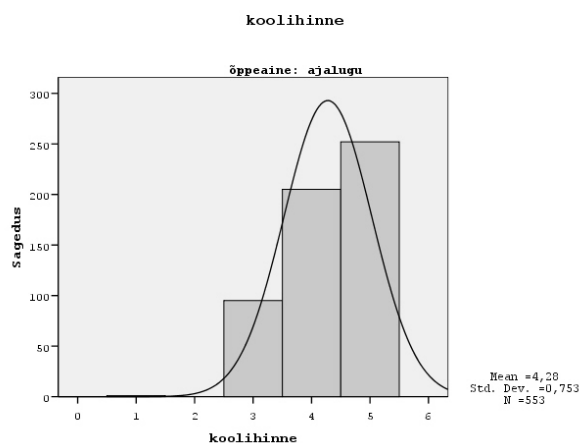
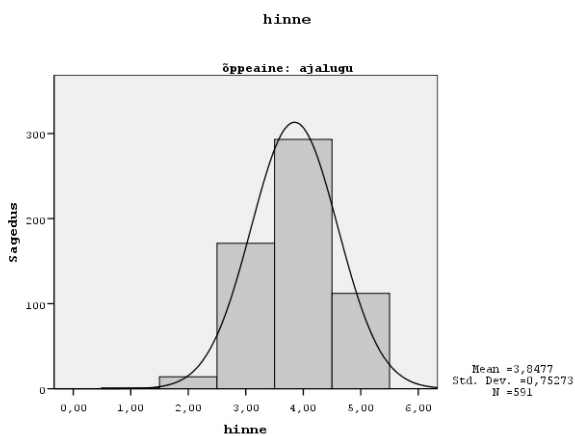
* kui tööd on liigitatud õpilaste soo, kooli asukoha või tüübi järgi opereerib statistika 591 töö andmetega, kui vaadeldakse tööde koguhulka, siis võetakse arvesse 597 õpilase tööd

Tabel (koos diagrammiga) 7
Eksamihinnete esinemise sagedus.

Eksamihinded	Sagedus	%
1	1	0,2
2	14	2,4
3	171	28,9
4	293	49,6
5	112	19,0
Kokku	591	100,0

Tabel (koos diagrammiga) 8
Koolihinnete esinemise sagedus

Aastahinded	Sagedus	%
1	1	0,2
2	0	0
3	95	16,1
4	205	34,7
5	252	42,6
Hinne märkimata	38	6,4
Kokku	591	100,0

Mean- keskmine; Std. Dev- standart hälve; N- töö kirjutajate arv

3.1.3. Poisid ja tüdrukud

Tabel 9

sugu		punktid	hinne	koolihinne	sooritus	kvaliteet	edukus
P	Eksaminande	328	328	305			
	Keskmine	54,16	3,77	4,13	72,21%	63,72%	96,04%
	Standardhälve	11,70	0,79	0,75			
T	Eksaminande	263	263	248			
	Keskmine	57,27	3,95	4,46	76,36%	74,52%	99,24%
	Standardhälve	10,42	0,70	0,72			
Kokku	Eksaminande	591	591	553			
	Keskmine	55,54	3,85	4,28	74,06%	68,53%	97,46%
	Standardhälve	11,25	0,75	0,75			

3.1.4. Erinevad koolitüübid

Tabel 10

koolitüüp		punktid	hinne	koolihinne	sooritus	kvaliteet	edukus
gümnaasium	Eksaminande	407	407	371			
	Keskmine	55,75	3,86	4,32	74,34%	68,55%	97,79%
	Standardhälve	11,10	0,75	0,74			
põhikool	Eksaminande	180	180	178			
	Keskmine	55,08	3,82	4,21	73,43%	68,33%	96,67%
	Standardhälve	11,68	0,77	0,78			
õhtukool	Eksaminande	4	4	4			
	Keskmine	55,25	3,75	3,75	73,67%	75,00%	100,00%
	Standardhälve	6,65	0,50	0,50			

Kokku	Eksaminande	591	591	553			
	Keskmine	55,54	3,85	4,28	74,06%	68,53%	97,46%
	Standardhälve	11,25	0,75	0,75			

3.1.5. Kooli asukoht

Tabel 11

asukohatüüp		punktid	hinne	koolihinne	sooritus	kvaliteet	edukus
Maakonna- keskus	Eksaminande	89	89	89			
	Keskmine	53,28	3,67	4,15	71,04%	57,30%	97,75%
	Standardhälve	11,36	0,72	0,72			
Suurlinn	Eksaminande	177	177	177			
	Keskmine	56,62	3,94	4,34	75,49%	70,06%	97,74%
	Standardhälve	11,27	0,79	0,76			
Teeninduspiir- konnata koolid	Eksaminande	14	14	12			
	Keskmine	59,50	4,29	4,58	79,33%	85,71%	92,86%
	Standardhälve	15,29	0,91	0,67			
Valla- ja väike- linnakoolid	Eksaminande	303	303	267			
	Keskmine	55,35	3,82	4,27	73,80%	69,64%	97,36%
	Standardhälve	11,03	0,72	0,76			
Õhtukoolid	Eksaminande	8	8	8			
	Keskmine	57,38	4,00	4,25	76,50%	87,50%	100,00%
	Standardhälve	6,32	0,53	0,71			
Kokku	Eksaminande	591	591	553			
	Keskmine	55,54	3,85	4,28	74,06%	68,53%	97,46%
	Standardhälve	11,25	0,75	0,75			

3.2. ... eksamitöö osade kohta

Tabel 12

	Arutus	Eesti taasiseseisvumine	Eesti II maailmasõja ajal	Euroopa kahe sõja vahel	Maailm pärast II maailmasõda	EV 1920-1940	Kultuur, teadus, tehnika
Max võimalik punktide arv	15	13	13	6	3	9	16
Keskmine tulemus	10,71	11,28	10,11	4,92	2,40	6,30	9,92
Osa sooritus (%)	71,40	86,77	77,77	82,00	80,00	70,00	62,00
Min tulemus	0	3	0	0	0	0	0
Max tulemus	15	13	13	6	3	9	16
Standardhälve	3,33	4,51	2,54	1,14	0,82	2,93	3,23

3.3. ... ülesannete/küsimuste (vt. 2.2.2.) lõikes

Tabel 13

	v1	v2	v3	v4	v5	v6	v7	v8	v9	v10	v11	v12
Arv	592	592	592	592	591	592	592	592	592	592	592	592
Ksk	10,71	0,99	0,99	0,97	0,96	0,73	0,69	0,78	0,72	0,95	0,94	0,90
Std.h.	3,327	0,071	0,100	0,162	0,189	0,441	0,461	0,415	0,450	0,212	0,231	0,301
Min	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Max	15,00	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

	v13	v14	v15	v16	v17	v18	v19	v20	v21	v22	v23	v24
--	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Arv	592	592	592	592	592	592	591	592	591	592	592	592
Ksk	0,89	0,76	0,82	0,87	0,84	0,80	0,63	0,80	0,62	1,66	3,09	0,99
Std.h	0,319	0,425	0,388	0,335	0,368	0,401	0,483	0,400	0,486	0,545	0,953	0,082
Min	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Max	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	4	1

	v25	v26	v27	v28	v29	v30	v31	v32	v33	v34	v35
Arv	592	592	592	592	592	592	592	591	591	592	591
Keskmine	0,73	0,72	0,95	0,59	0,95	2,41	1,17	0,79	2,53	1,69	1,11
Std.hälve	0,445	0,448	0,212	0,493	0,226	0,819	0,904	0,917	0,826	0,626	1,252
Min	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Max	1	1	1	1	1	3	2	2	3	2	4

	v36	v37	v38	v39	v40	v41	v42	v43	v44	v45	v46
Arv	592	592	592	592	592	592	592	592	592	592	592
Keskmine	0,69	0,64	0,66	0,73	0,67	0,55	0,81	0,74	0,79	0,75	1,79
Std.hälve	0,462	0,478	0,475	0,442	0,468	0,497	0,391	0,437	0,409	0,432	0,482
Min	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Max	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2

3.4. ... võrreldes teiste 2006. a kevadel tehtud eksamitega

Tabel 14

õppeaine		punkte	töö hinne	kooli hinne	sooritus(a)	kvaliteet(b)	edukus (c)
ajalugu	Arv	597	597	554			
	Keskmine	55,10	3,83	4,28	73,47%	68,01%	96,65%
	Std.hälve	12,30	0,79	0,75			
bioloogia	Arv	918	918	903			
	Keskmine	48,84	3,35	3,74	65,11%	37,69%	93,46%
	Std.hälve	10,61	0,66	0,75			
eesti keel ja kirjandus	Arv	1194	1194	1189			
	Keskmine	71,22	3,66	3,81	71,22%	55,70%	96,15%
	Std.hälve	15,85	0,78	0,76			
eesti keel teise keelena	Arv	2846	2846	2816			
	Keskmine	66,77	3,52	3,51	66,77%	44,73%	93,18%
	Std.hälve	18,14	0,84	0,74			
füüsika	Arv	352	352	348			
	Keskmine	57,35	3,97	4,30	76,46%	70,17%	96,02%
	Std.hälve	12,66	0,85	0,78			
geograafia	Arv	964	964	955			
	Keskmine	54,97	3,72	3,82	73,29%	64,21%	97,20%
	Std.hälve	11,05	0,71	0,77			
inglise keel	Arv	1082	1082	1078			
	Keskmine	61,92	4,16	4,23	82,56%	84,94%	98,80%
	Std.hälve	9,80	0,71	0,74			
keemia	Arv	1226	1226	1209			
	Keskmine	81,77	4,22	4,35	81,77%	81,24%	97,88%
	Std.hälve	16,04	0,81	0,71			
matemaatika	Arv	1735	1735	373			
	Keskmine	31,73	3,41	3,62	63,47%	47,03%	84,61%
	Std.hälve	11,67	1,06	0,95			
prantsuse keel	Arv	20	20	20			
	Keskmine	58,79	3,90	4,65	78,38%	80,00%	100,00%
	Std.hälve	8,94	0,55	0,49			
saksa keel	Arv	287	287	281			
	Keskmine	63,75	4,27	4,09	84,99%	87,11%	100,00%

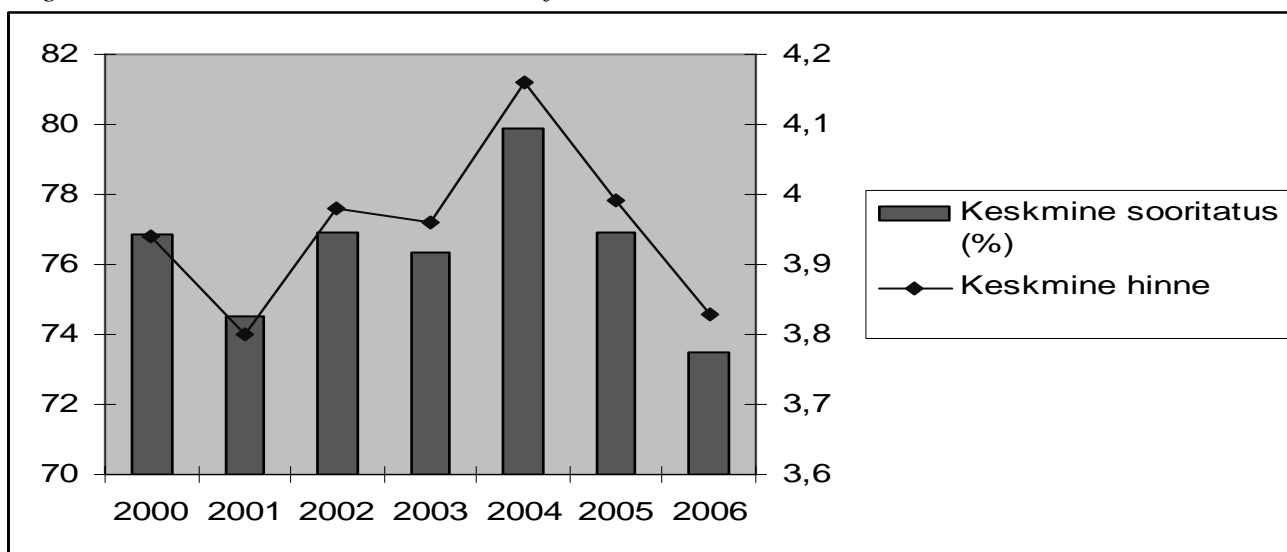
	Std.hälve	8,35	0,68	0,71			
vene keel (võõrkeelena)	Arv	442	442	440			
	Keskmine	61,70	4,18	4,40	82,27%	85,75%	98,19%
	Std.hälve	9,99	0,72	0,68			
vene keel ja kirjandus	Arv	1071	1071	1069			
	Keskmine	65,95	3,46	3,53	65,95%	43,88%	94,58%
	Std.hälve	15,43	0,73	0,70			
ühiskonna- õpetus	Arv	1086	1086	1070			
	Keskmine	54,54	3,71	3,89	72,72%	63,81%	98,34%
	Std.hälve	10,22	0,67	0,76			

3.5. ... võrreldes eelmiste aastate ajaloo lõpueksami tulemustega.

Tabel 15

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Töö kirjutajaid (valim)	500	608	385	497	522	636	597
Keskmine punktiarv	46,12	44,72	46,16	45,80	47,93	46,15	55,10
Keskmine sooritatus (%)	76,87	74,53	76,93	76,34	79,88	76,92	73,47
Keskmine hinne	3,94	3,80	3,98	3,96	4,16	3,99	3,83
Minimaalne tulemus	11	16	15	13	0	14	0
Maksimaalne tulemus	59	60	60	60	60	60	75
Standardhälve	8,82	9,34	9,85	9,44	9,82	9,04	12,30

Diagramm 16. Eksami keskmine sooritatus ja keskmine hinne

4. Ülesannete analüüs ja järeldused

Ülesannete tüübid

Eksamitöö koosneb sisuliselt 16 ülesandest, sh arutus (vt tabel 1). Ülesanded on tüübilt mitmekesised (vt tabel 2) ja erineva tasandiga ülesannete vahetav vastab üldiselt nõutavale. Analüüsija hinnangul on konkreetse eksami ülesanded tasandite vahel jaotunud järgmiselt.

Äratundmistasand: 18p, moodustab 24% punktide kogusummast, etteantud protsent oli 20;
 Reprodutseerimistasand: 21p, moodustab 28% punktide kogusummast, etteantud protsent oli 30;
 Rakendustasand: 36p, moodustab 48% punktide kogusummast, etteantud protsent oli 50.

Suhteliselt suur on avatud vastustega ülesannete osakaal – lisaks vastavasse lahtrisse kantutele (vt tabel 2) kuulub selle alajaotuse alla ka arutus ja mõningaid küsimusi veel teistestki ülesannetest. Need annavad kokku üle poole punktidest, muudavad eksamitöö õpilase jaoks loomingulisemaks ja peaksid aitama kummutada arvamust, et ajalugu on ainult aastaarvude pähetuupimine.

2006. a ajaloo eksamiksi olid õpilastele ette teatatud järgmised teemad koos mõnede mõistete ja nimedega.

EESTI 20. SAJANDIL

1. Eesti Vabariik (1920—1940)

1920. aasta põhiseadus, demokraatlik riik 1918—1934, autoritaarne riik 1934—1940, Eesti okupeerimine NSV Liidu poolt (MRP, Baaside leping, sündmused).

2. Eesti Teise maailmasõja ajal (1939—1945)

Omariikluse kaotus, Eesti okupeerimine, Nõukogude okupatsioonirežiim, küüditamine, natsionaliseerimine, Saksa okupatsioonirežiim, eestlased Teise maailmasõja rinnetel (Punaarmee, Saksa armee, Soome armee).

3. Kultuur Eesti NSV-s

Nõukogulik kultuuripoliitika, rahvakultuur, laulupeod, hariduspoliitika, vaimne vastupanu.

4. Eesti taasiseseisvumine (1987—2004)

Fosforiidikampaania, Eesti Muinsuskaitseelts, Eestimaa Rahvarinne, Interrinne, ERSP, Eesti Kongress, laulev revolutsioon, Balti kett, suveräänsusdeklaratsioon, iseseisvuse taastamine, põhiseadus, üleminek turumajandusele, võõrvägede lahkumine, Eesti liitumine rahvusvaheliste organisatsioonidega (ÜRO, NATO, Euroopa Liit).

Mõisted: koalitsioonivalitsus, autoritarism, okupatsioon, küüditamine, natsionaliseerimine, suveräänsusdeklaratsioon.

Isikud: K. Päts, L. Meri, A. Rüütel.

ÜLDAJALUGU

1. Maailm kahe maailmasõja vahel (1918—1939)

Demokraatia ja diktatuurid 1920.—1930. aastatel. Demokraatia USA ja Prantsusmaa näitel, demokraatia laienemine (valimisõigus, Euroopa kaart), diktatuuride tekkimise põhjused ja iseloomulikud jooned NSV Liidu ja Saksamaa näitel.

2. Maailm pärast Teist maailmasõda (1945—1990)

Trumani doktriin, Marshalli plaan, Berliini blokaad, raudne eesriie, külm sõda, võidurelvastumine, külma sõja kriisid (kariibi kriis, Korea sõda, Vietnami sõda, Berliini müür), pingelõdvendus, suhete uus teravnemine (Afganistani sõda), perestroika, uut moodi mõtlemine välispoliitikas, Idabloki lagunemine, NSV Liidu lagunemine, Berliini müüri langemine, muutused Euroopa kaardil.

Kultuur ja eluolu: massikultuur, teaduse ja tehnika võidukäik, muutused elulaadis ja olmes.

Mõisted: demokraatia, diktatuur, külm sõda, massikultuur, perestroika, võidurelvastumine

Isikud: A. Hitler, J. Stalin, M. Gorbatšov.

Eksamitöös olid ülesanded koondatud temaatilistesse plokkidesse (osadesse), mis võimaldab õpilasel paremini süveneda ühte teemasse. Kõigi ülesannete sisu vastab riiklikule õppekavale ja ette teatatud teemadele. Ülesannete sisu vaadates võib näha, et seekord on Eesti ajalool suurem osakaal kui üldajalool, punktide vahekord on 39 : 21. Aga ka ette teatatud teemad jagunevad 4 : 2 Eesti ajaloo kasuks. Nii üldajalugu kui Eesti ajalugu puudutavad küsimused katavad ühtlaselt kogu temaatikat. Töös esinevad mõistete ja isikunimede küsimused jäävad samuti etteantu piiridesse.

Tabel 17 annab ülevaate sellest, et eksamiülesanded kontrollivad kõiki riiklikus õppekavas ette nähtud õpitulemusi, v.a referaadi või lühiuurimuse koostamine. Viimast muidugi ei saagi eksamitöölt nõuda ja seda ei ole ka tabelisse pandud.

Tabel 17

Riiklikus õppekavas ette nähtud õpitulemused:	Arutlus	Eesti taasiseseisv	Eesti II ms	Eur 2 sõja vahel	Maailm pärast II ms	EV 1920—1940	Kltr, tds, thn
on omandanud maailma ajaloo põhi-etappide kronoloogilise raamistiku, suudab asetada sinna uut infot, teab tähtsamaid ajaloosündmusi	x		x	x	x		x
mõistab eri ajastute ajaloo kultuuri-panust, iseloomustab tähtsamaid aja-loosündmusi, isikuid, kultuurinähtusi		x					x
teab Eesti ühiskonna arengujärke, oskab neid suhestada kodukoha, naaber-maade ja Euroopa ning maailma aja-looga, teab tähtsamaid ajaloosündmusi	x	x	x	x		x	
oskab leida ajaloosündmuste ja -nähtuste sarnasusi ja erinevusi, põhjusi ja tagajärgi	x	x	x	x	x	x	
saab aru, et ajaloosündmusi võib alati mitmeti tõlgendada		x	x				x
töötab mitmesuguste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid		x	x				
põhjendab oma seisukohti nii suuliselt kui kirjallikult, oskab anda hinnangut, osaleb diskussioonis	x	x	x			x	x
töötab kaardiga, suudab ise koostada lihtsamaid skeeme ja andmekaarte				x			
oskab end asetada minevikus elanud inimese olukorda	x		x				

Ülesannete kvaliteet

Eksamitööga kaasas olnud küsitlusleht andis õpetajatele võimaluse kiiresti (ja sageli päris emotsionaalselt) väljendada oma arvamust eksamitöö ja hindamisjuhendi kvaliteedi kohta. Suur osa oli seda võimalust ka kasutanud ja lisanud palju (enamasti kriitilisi) märkusi, mis aitavad eksamikomisjonil oma tööle hinnangut anda.

Tabel 18. Õpetajate hinnang eksamitööle ja hindamisjuhendile.

	väga hea	hea	rahuldav	mitterahuldav
üldhinnang	40	115	21	1
hindamisjuhend	25	95	29	12

Üldisematest probleemidest õpetajate ja analüüsija pilgu läbi

Mitterahuldavat hinnangut põhjendati analüüsija meelest nii alusega kui aluseta etteheidetega.

Peaaegu kõigi meelest oli hindamisjuhendi põhipuudus punktiskaala puudumine. Eksamikeskuse seisukoht, et skaala oli kõigi eksamite jaoks ühesugune ja hindamisnormid üldteada, ei rahulda ilmselt õpetajaid. Teiste eksamite juures oli see skaala ilmselt olemas, üks õpetaja oli juhtinud tähelepanu ka sellele, et kui ühiskonnaõpetuse eksamil oli rahuldava hinde alampiir 34p, siis füüsikaeksamil oli see 33p. Analüüsija ei ole nimetatud vastuolu üle kontrollinud. Teema lõpetamiseks: oleks ilmselt lihtsam küsitud punktiskaala hindamisjuhendile lisada ja mitte rohkem „tühjast tüli“ tekitada.

Teiseks põhjustas palju pretensioone see, et ülesannetes tuli sageli lahterdada, järjestada jne rohkem elemente, kui selle eest punkte võis saada. See lõi olukorra, kus osa õigeid vastuseid jäi punktita. Selliste ülesannete juures ei ole midagi ebatavalist, kuid paljudele tundus see ebaõiglane olevat ja eksami koostajatele tehti kibedaid etteheiteid punktidega koonerdamise pärast. Üheksa õpetajat olid otsustanud kas sellel või mõnel muul põhjusel hindamisjuhendit eirata ja poolikuid punkte panna. Poolikute punktide panemise võimalust (ilmselt iga vastuse juures) soovisid päris paljud õpetajad. Viimast arvamust autor ei toeta, sest see võib viia punktide väljavenitamiseni iga vastuse juures, kus vähegi midagi õiget sisaldub. Samas on võimalik ülesandeid koostada nii, et vastuolu tehtud töö ja saadud punktide vahel minimaalne oleks. Hindamisjuhendi otsene rikkumine on aga kahetsusväärne.

Eksamitöö (ja hindamisjuhendi) koostamisel on eksamikomisjon ilmselt kaalunud paljusid erinevaid variante ja ülesandeid ümber teinud. Seetõttu on töösse ja hindamisjuhendisse sattunud vigu ja ebakõlasid, mida peaks edaspidi püüdma vältida. Teemaplokkide pealkirjades esinesid valed aastaarvud: *Eesti taasiseseisvumine 1997—2004* ja *Maailm pärast Teist maailmasõda (1939—1990)*. Selliste vigade sattumine töösse oli ilmselt kahetsusväärne eksitus. Eesti taasiseseisvumise ülesandes 3 on tööjuhendis ja hindamisjuhendis erinevad punktandmisjuhendid. Nimetatud ülesande hindamisjuhend tekitas niigi paljudes vastuseisu ja nimetatud vastuolu ainult süvendas seda. Arutlusteemade loetelus oli neljas teema *Mis oli külm sõda?*, teemade avamise juures oli pealkirjaks hoopis *Milles seisnes külm sõda?* Viimane erinevus ei põhjastanud kindlasti arusaamatust, aga jättis halva mulje.

Arutluse teemad jagunevad tasakaalustatult: kaks teemat Eesti kohta ja kaks üldajaloo kohta, kaks teemat sajandi esimese ja kaks teise poole kohta. Kõik neli teemat on küll poliitilise ajaloo teemad, kuid ega eksamimaterjali seast muud eriti valida oleks olnudki, kultuuriteema vastamiseks arutlustasandil ei oleks õpilastel ilmselt silmaringi piisanud. Esmapilgul tunduvad kõik neli teemat ühtviisi head ja „kirjutatavad“ olevat. Töödega tutvumise järel selgusid järgmised andmed: tabel 19. Kõige populaaremaks teemaks osutus *Mis on külm sõda?*, selle teema keskmine punktisumma oli kõrgeim. Ilmselt oli tegu arusaadava teemaga ja selle valinud täitsid enda jaoks justkui lünka, mille jättis sama teema ebaoproportsionaalselt väike osatähtsus ülesannete hulgas. Suhteliselt vähem valiti teemat *Kuidas toimus Eesti taasiseseisvumine?* ja tulemus oli kõige nõrgem.

Mitmete aineõpetajate meelest võiks arutlusega alustada alles gümnaasiumis. Arutluse hindamise juhendis jäi paljudele arusaamatuks mõõtühik *piisavalt*.

Tabel 19

Teema	teema valinute protsent	teema keskmine punktisumma
Eesti Vabariik 1920—1940.	20,1	10,77
Kuidas toimus Eesti taasiseseisvumine?	18,7	10,50
Demokraatia ja diktatuurid.	23,4	11,16
Mis oli külm sõda?	36,7	11,50

Eesti taasiseseisvumise teema algas tabeli analüüsiga. Tabelist andmete mehhaaniline väljakirjutamine läks õpilastel väga edukalt, aga tulemused langesid kohe, kui oli vaja hakata probleemidele sisuliselt lähenema (v6 – v8). Ülesandes 1.5. oli vaja võrrelda eestlaste ja muulaste prioriteete poliitika ja majanduse valdkonnas. Vastus koosnes neljast elemendist, punkte võis aga saada vaid kaks. Siin oleks olnud õigustatud ka nelja punkti andmine. Nimetatud küsimust pidasid ka paljud hindajad arusaamatult sõnastatuks ja 9. klassi õpilastele mittejõukohaseks.

Ül 1 (Tabeli analüüs) eest lubab tööjuhend kaheksa punkti, tegelikult sai neid vaid kuus. Ilmselt oli ül 2 algul esimese osa, aga hiljem lahutatud, kuid punktisumma tööjuhendis muutmata unustatud. Ül 3 ja ül 4 töötasid hästi, tulemused olid analüüsija meelest ootuspärased. Kuna tegemist oli väga tuntud isikute (Päts, Meri, Rüütel) piltidega, ei saa lugeda põhjendatuks väidet, et ülesandes oleks tulnud tingimata kaks korda rohkem punkte anda.

Eesti II maailmasõja ajal ei puuduta otseselt sõjategevust, vaid Eesti okupeerimist ja okupantide repressioonipoliitikat. Õpilastel avanes võimalus anda hinnang minevikus toimunud ja analüüsida ajalooõpikute tekste. Ülesanded olid mitmekülgsed ja üldiselt jõukohased, kõige nõrgemaks kohaks olid õpikutekstide määratlemisega seotud põhjendused.

Kahe maailmasõja vahelisest Euroopast pääsesid õpilased ilmselt oodatust kergemini. Kaardilt vastuste lugemine ja lünktesti täitmine oli enamusele jõukohane, komistuskiviks paljudele oli lünk, kus tuli põhjendada demokraatliku riigikorra kokkuvarisemist paljudes riikides ja mida atlasest välja lugeda ei saanud.

Maailm Teise maailmasõja järel: nii olulise materjaliosa kohta oli ülesanne ebaharilikult lühike. Kriisi iseloomustamine etteaimatavate küsimuste alusel (ja veel koos kriisi valimisega) andsid ette valmistanud õpilastele hea võimaluse kergesti 2—3 punkti saada. Nii ka juhtus.

Eesti Vabariiki (1920 – 1940) puudutavate ülesannete plokis olid kajastamist leidnud kõik eelnevalt välja kuulutatud alateemad ja seda mitmel eri moel. Ülesannete hulgas oli nii suhteliselt lihtne ja jõukohane paigutusülesanne kui ka analüüsi oskust nõudev ül 3. Kuna kolmas ülesanne kujutab endast teise ülesande otsest jätku, oleks olnud parem need vormistada ühe ülesandena.

Kiitvalt tuleb märkida ulatusliku *Kultuuri-teaduse-tehnika* teema kontrollimist peamiselt avatud vastustega küsimuste kaudu, kuna konkreetsete faktide küsimine oleks sellise teema juures õpilastele hoopis raskem olnud. Sama osa ülesanded 4, 5 ja 6 annavad õpilasele hea võimaluse näidata oma silmaringi ulatuvust ja kriitilist meelt.

Selle osa esimest ülesannet ei saa aga pidada eriti õnnestunuks, kuna selle hindamisjuhend on ebaõiglaselt karm. Kui õpilane paigutas ühe kuuest elemendist valesse lahtrisse, kaotas ta kaks punkti neljast, kahe eksimuse puhul võib ta aga ilma jääda kõigist punktidest, kuigi ta võis 2/3 valikutest õigesti teha. Antud juhul ei peegelda punktid teadmisi adekvaatselt. Seda on välja toonud ka paljud õpetajad ja analüüsija on nendega täiesti ühel nõul. Õpilased kaotasidki selle ülesandega palju punkti: keskmine punktisumma oli ainult 1,1. Maksimaalse punktisumma sai vaid 52 õpilast (8,7%) ja 302 õpilast ehk tervelt 68% said ainult 1 või 0 punkti.

Mitmed õpetajad märkisid ära seda, et esimene ja teine ülesanne olid Eesti NSV kohta ja kuna kolmanda ülesande küsimuses ei olnud küsitud ruumilist ulatust täpsustatud, arvasid õpilased, et ka see ülesanne on ENSV kohta ja kaotasid sellega seoses oma punktid. Tegu on kahetsusväärse arusaamatusega ja eksamikomisjonil püsib see probleem loodetavasti meeles. Ühtlasi annab see vahejuhtum kinnitust sellele, kuidas õpilasi võib eksitada see, kui toimub järsk üleminek ühelt teemalt teisele.

Mõnigi õpetaja kinnitas otsesõnu autori arvamust, et kultuuri-teaduse-tehnika teema nii ulatuslik sissetoomine oli talle üllatuseks, kuigi eksamiteemade hulgas oli see muidugi kirjas.

Kokkuvõtteks võib nõustuda õpetajate enamuse arvamusega: eksamitööd ja hindamisjuhendit võib hinnata heaks.

Ülesannete sooritus ja tulemused

2006. a ajaloo eksami raskusastme hindamiseks kõrvutame käesoleva eksami tulemusi

A teiste 2006. a eksamitega – tabel 14

B varasemate aastate ajalooeksamitega – tabel 15

A

Õpilastel (eesti õppekeele koolides) oli lisaks kohustuslikele emakeele ja kirjanduse ning matemaatika eksamitele valida veel kaheksa valikeksami vahel. 15413-st eksaminandist tegi ajaloo eksamit 644, (millest analüüsimiseks valiti välja 597 õpilase tööd), mis moodustab 4,18 % kõigist õpilastest. Selle näitajaga jääb ajalugu vähepopulaarsete eksamiainete hulka.

Eksamitulemuste (sooritus, edukus, kvaliteet, hinne) poolest oli ajaloo eksam keskmistest veidi kõrgemal. Suurim erinevus keskmisest hakkab silma kvaliteedi lahtris. Samas ei saa ajaloo eksamitööd lihtsaks pidada, sest eelmiste aastate ajaloo eksamitega võrreldes on käesoleva aasta tulemus madalaim. Keskmisest kõrgemate näitajate põhjuseks võib olla asjaolu, et mõnedes ainetes on kvaliteedinäitaja suhteliselt madal: eesti keel teise keelena (44,73%), vene keel ja kirjandus (43,88%), matemaatika (47,03%), bioloogia (37,69%). Esimesed kolm neist olid minu andmetel ka kohustuslikud eksamid ja seetõttu oli eksaminande palju ja tulemuste mõju keskmisele suur.

Tabel 20

	eksamihinne	aastahinne	sooritus	kvaliteet	edukus
ajalugu	3,83	4,28	73,47%	68,01%	96,65%
kõigi eksamite keskmine	3,72	3,87	71,80%	58,97%	94,94%

Kui mõne aine puhul hakkavad silma äärmuslikumad näitajad nagu sajaprotsendiline edukus või 50% allapoole jääv kvaliteet, siis ajaloo eksamitulemuste puhul midagi ei ole.

B

Ajaloo eksami valinud põhikooli lõpetajate arvu võib pidada suhteliselt stabiilseks, viimase kuue aasta jooksul on valim püsinud orienteeruvalt 500—600 õpilase piirides ja võib eeldada, et valimi suurus on proportsioonis töö kirjutanud õpilaste hulgaga. Erandlikuna paistab järsk langus 2002. a võrreldes 2001 aastaga (608—386). Vahemikus 2002 kuni 2005 on eksaminandide arv tõusnud, aga see võib tulla ka ainult sellest, et viimastel aastatel on 9. klassist läbi käinud arvukas laulva revolutsiooni laste põlvkond. Käesoleva aasta eksaminandide arvukuse langus ei ole eriti suur (39 õpilast) ja sellest ei saa veel mingit järeldust teha. Lisaks tuleb arvestada ka seda, et tänavu oli esimest korda valikeksamite hulgas ka ühiskonnaõpetus, mis osutus küllaltki populaarseks (1086 tegijat) ja ilmselt „tõmbas ära” ka potentsiaalseid ajaloo eksami tegijaid.

Eksami raskusaste, mida näitab sooritatuse protsent, on olnud stabiilne, mõnevõrra kõrgem tulemus oli 2004. a, mis viis tookord ka keskmise hinde „neljast” kõrgemale. Käesoleva aasta sooritatuse protsent on vaadeldava perioodi madalaim. Keskmine hinne on küll veidi kõrgem kui 2001a, kuid viis aastat tagasi ei olnud ka hindamiskaalat veel alla lastud ja 45% sooritatusega tookord rahuldavat hinnet ei saanud.

Miinumipunktide hulki on aastate lõikes olnud stabiilne, kuna 0-punkti saajaid aastatel 2004 ja 2006 (5 tk) võib vaadelda kui õnnetut erandit teiste eksamitegijate hulgas.

Standardhälve on aastate lõikes püsinud stabiilsena vahemikus 9—10, tänavune 12,30 ei tähenda ilmselt muud, kui seda, et eksamitöö punktide koguhulk on tõusnud 60-lt 75-le ja suurem valikute hulk annab alati ka suurema võimaluse hajuvuseks.

2006. a töö erineb eelmistest selle poolest, et punktide koguarv on tõstetud 60 punktilt 75-le, sellega seoses on tõusnud ka arutluse punktide osatähtsus. Varem moodustasid arutluse punktid kogusummast kuuendiku, nüüd viiendiku. Arutlust on kirjutatud 2003. a alates ja selle sooritus on pidevalt tõusnud: 61%-lt 71%-le. Selle aasta töös on arutluse keskmine punktisumma 19,44% kogu töö keskmisest ja see langebki arutluse osatähtsusega (20%) praktiliselt kokku.

Ajaloo eksam on leidnud oma tagasihoidliku, kuid kindla koha teiste eksamite hulgas. Eksami valinute arv on olnud stabiilne, kuid seoses õpilaste hulga kahanemisega on ette näha ka selle vähenemist. Eksami ülesehitus ja ülesannete tüübid on aastate jooksul välja kujunenud, samas ei hoita n-ö vanadest eeskujudest jäigalt kinni, vaid tehakse pidevalt väikesi muutusi. Viimaste hulgas võib nimetada arutluse osatähtsuse tõstmist, ülesannete grupeerimist temaatilistesse plokkidesse, avatud vastustega ülesannete osatähtsuse tõusu.

Kerged ja rasked küsimused – tabel 13

Kõige paremini vastatud küsimused – ülesanded olid järgmised:

v2—v5 – tabeli analüüs Eesti taasiseseisvumise plokist, kus küsimustele vastamise protsent oli praktiliselt 100, kui kõrvale jätta viis tööd, mille eest saadi 0 punkti, olekski ehk tulemus maksimaalne.

v10 – Konstatin Pätsi isik ja roll Eesti ajaloos oli teada 95% vastajatest.

v24, v27 ja v29 – töö atlasega sisaldas samuti küsimusi, mille vastuseid teadsid 95 või 99 vastajat sajast. Eeltoodud küsimused olid tõesti suhteliselt lihtsad ja nende suurepärase vastamine täiesti ootuspärane.

Kõige rohkem kaotati punkte järgmiste küsimuste-ülesannetega:

v35 – ülesanne, kus tuli Nõukogude Eesti kultuurinähtusi paigutada õigesse lahtrisse. Neljast võimalikust punktist saadi keskmiselt 1,1p. Eriti palju põhjustas probleeme Tallinna – Helsingi laevaliini avamise dateerimine. Madala tulemuse põhjuseks pean eelkõige ebaõnnestunud punktiarvestussüsteemi, mis ei peegelda adekvaatselt õpilaste teadmisi (vt ka jaotist „Ülesannete kvaliteet“).

v28 – küsimus selle kohta, miks kahe ilmasõja vahel asendus demokraatlik riigikord paljudes maades diktatuuriga. Küsimus ei ole iseenesest raske, kuid siin võis negatiivselt mõjuda see, et tegu oli atlase abil täidetava lünkharjutusega. Kõik teised viis vastust oli võimalik kaardilt leida ja seda ka edukalt tehti, aga ilmselt ajas vastajaid segadusse see üks lünk, mille vastust kaardilt leida ei olnud. Tundub, et osa hindajaid ei julgenud panna ka punkti sisuliselt õige vastuse eest, kui see erines etteantust (vähese demokraatia kogemus).

v32 – oli küsimus Asutava Kogu poolt vast võetud (teise) seaduse ja selle sisu kohta. Ilmselt käis paljudel õpilastel üle jõu tuletada meelde kaht seadust ja avada nende sisu. Punkti kaotus on mõistetav. Kuna Asutava Kogu valimised ja töö algus langesid 1919. aastasse, eksamimaterjal viitas aga Eesti Vabariigile 1920. aastast alates, võis ka see mõjutada Asutava Kogu unarusse jätmist.

v41 – küsimus nõudis näidet 20. saj teise poole ühiskondliku liikumise kohta. See on pigem silmaringi küsimus ega ole ilmselt ajalugu õppides väga suurt tähelepanu leidnud.

Eksamitöös ei pea ega saagi kõik küsimused olla ühesuguse raskusastmega. Soovitav ei ole aga see, kui töös esineb küsimusi, millele (peaaegu) keegi vastata ei oska. Ka nende küsimuste hulk, millele (peaaegu) kõik vastust teavad, ei peaks liiga suur olema. Käesolevas töös on need näitajad korras.

Eksamitöö erinevad osad ja ülesanded – tabel 12

Eksamitöö kui terviku keskmine sooritus oli 73,47%. Tabel näitab meile, missugune oli erinevate osade sooritus. Kõige kõrgem sooritus esines nendeksamiosade juures, kus oli võimalik töötada allikatega (Eesti taasiseseisvumine) või atlasega (Euroopa kahe maailmasõja vahel). Kultuuri-teaduse-tehnika teema suhteliselt madal sooritus tulenes ilmselt sellest, et seda teemat ei ole koolis ilmselt piisavalt väärtustatud ega arvatud, et selle kohta nii palju küsimusi võiks tulla. Kindlasti kärpis selle osa punktiarvu ka neljapunktiline ü11, kus hindamisjuhend tegi punktidesaamise raskeks. Erinev sooritus erinevat tüüpi ülesannete juures on loomulik ja see, et allikaülesanded ja töö atlasega rohkem punkte annavad, ongi ootuspärane.

Poisid ja tüdrukud – tabel 9

591 analüüsiks välja valitud õpilase hulgas oli 389 poissi ja 263 tüdrukut. Tüdrukute keskmine tulemus oli 3,13p kõrgem kui poistel ja ka keskmine hinne 0,22p kõrgem. Veelgi rohkem paistavad erinevused silma edukust ja kvaliteeti võrreldes. Tüdrukute edukus on peaaegu sajabrotsendiline – 99,24% (eksam ebaõnnestus ainult kahel tüdrukul), poistel 3,2% madalam (läbi kukkus 13poissi). Kui tüdrukutest sai hindeks neli või viis peaaegu kolmveerand valimist, siis poiste vastav näitaja oli alla kahe kolmandiku – üle 10% vähem.

Keskmine koolihinne oli tüdrukutel 0,24p kõrgem kui poistel. Eksamihinde ja aastahinde suhe oli poistel 0,91 ja tüdrukutel 0,89. See tähendab, et tüdrukutel on erinevus eksamihinde ja aastahinde vahel suurem.

Olemasolevate andmete põhjal võib öelda, et ajaloo eksami valinute hulgas oli poisse mõnevõrra rohkem kui tüdrukuid, umbes sama vahetõrge oli ka eelmisel aastal. Poiste keskmine hinne oli madalam nii eksamil kui kooli(aasta)hindena, oluliselt madalam oli ka kvaliteet. Üldine tendents on see, et eksamihinne on koolihindest madalam, kuid poistel ei ole see erinevus nii suur. Samasugune on olukord ka teise ainete juures.

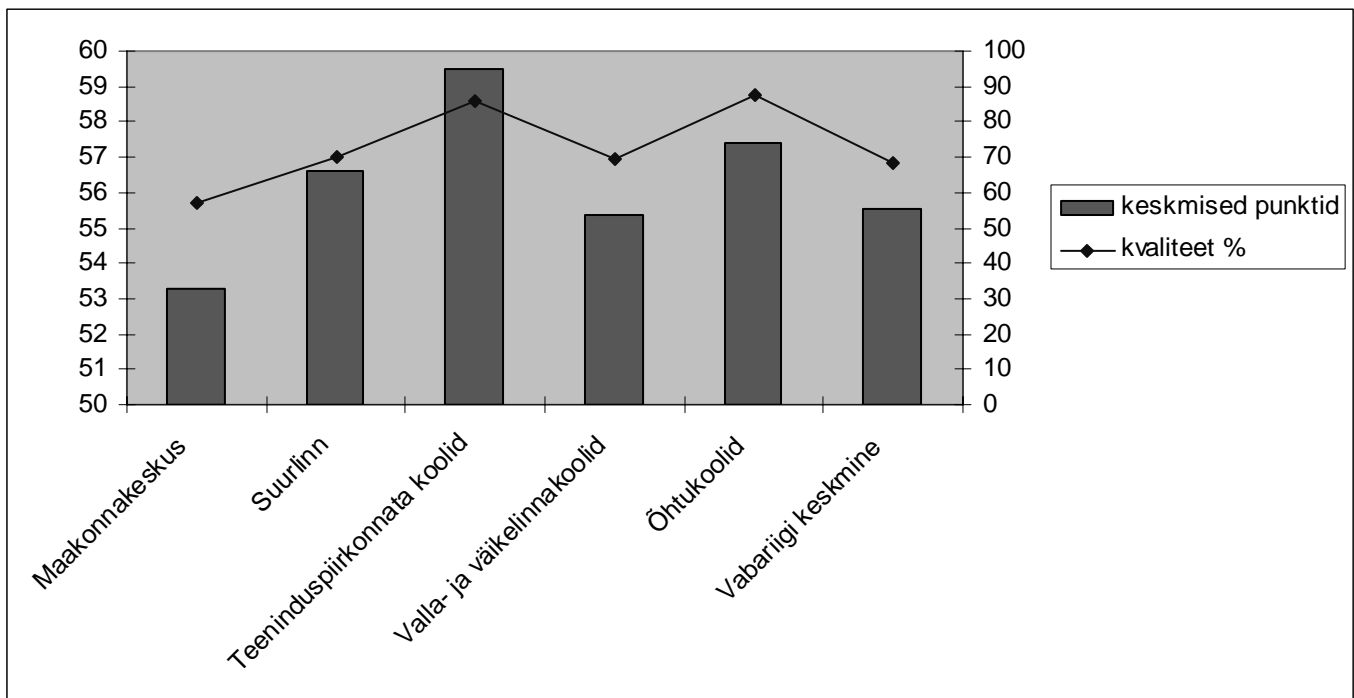
Maa- ja linnakoolid – tabel 11

591 valimisse jäänud eksaminandist õppis üle poole (303) valla- ja väikelinnakoolides, ülejäänud olid suhtega 2:1 jagatud suurlinnade (177) ja maakonnakeskuste (89) koolide vahel. Teeninduspiirkonnata ja õhtukoolide õpilaste osatähtsus (kokku 23) valimis on väga väike.

Paremad tulemuste pärast kõigi näitajate osas võistlevad omavahel teeninduspiirkonnata koolid ja õhtukoolid. Selle põhjal ei saa aga mingeid järeldusi teha, sest õhtukooliõpilasi esindas valimis ainult kaheksa ja nn teeninduspiirkonnata kooli viisteist õpilast.

Teistest kõrgem sooritus ja hinded olid suurlinna koolide õpilastel. Kvaliteedinäitaja oli neil vaid minimaalselt parem kui valla- ja väikelinnakoolidel ja edukuses jäädiprotsendisajandikuga alla maakonnakeskustele. Maakonnakeskuste koolides olid eksami- ja koolihinde keskmised kõige madalamad, kuid väikseim läbikukkunute protsent (2 õpilast). Valla- ja väikelinnakoolid olid hinnete ja edukuse poolest umbes keskmise tasemel, kvaliteedilt sellest protsendi võrra üleegi.

Diagramm 21

Kokkuvõtteks. Valla- ja väikelinnakoolide näitajad langevad enam-vähem kokku vabariigi keskmistega, maakonnakeskuste koolide näitajad on kõige madalamad, eriti kvaliteedi osas ja keskmisest kõrgemal on suurlinnakoolid. Väga kõrged näitajad on ka õhtu- ja teeninduspiirkonnata koolidel, aga seal on vähe õpilasi ja seetõttu ei ole nende osa keskmise kujundamisel kuigi suur. Eelmise õppeaasta tulemused olid umbes samasugused, va see, et siis olid õhtukoolide näitajad kõige madalamad.

Koolitüübid – tabel 10

591 välja valitud tööst oli üle 2/3 (407) kirjutatud gümnaasiumites ja ligi kolmandik (180) põhikoolides. Lisaks õppis veel neli õpilast õhtukoolis.

Gümnaasiumiõpilastel oli kõik näitajad keskmiselt kõrgemad kui põhikooli õpilastel. Õhtukooli õpilaste hulk on antud nimekirjas liiga väike, et nende põhjal mingeid üldistusi tegema hakata.

Samasugune vahekord gümnaasiumi ja põhikooli õpilaste näitajate vahel on kõigis ainetes ja mitmel puhul on vahe veel hoopis suurem kui ajaloos. Üks kahest peab võrdluse puhul alati madalamal olema, aga kui see on nii kõigi ainetes puhul, on tegu mingi ühise põhjusega. Ilmselt on põhikoolidel rohkem raskusi kvalifitseeritud õpetajatekaadri leidmisega ja võimalik, et võimekamad õpilasedki eelistavad võimaluse korral oma kooliteed gümnaasiumis alustada.

Õpetajatelt laekunud küsitluslehtede alusel oli 124 õpetajat (73%) erialase haridusega, 46 aga olid mingi muu aine õpetajad või puudus neil õpetajatevalmistus hoopis.

5. Sagedased eksimused

Hindajate eksimused

Hoolimata sellest, et hindamisjuhend nõuab ja on nõudnud ka varasematel aastatel ainult täispunktidega hindamist, ei ole kõikides hindamiskomisjonides sellest kinni peetud ja ikkagi hinnatud ka poole punkti kaupa. Mõnedel juhtudel oli see mõistetav (kuigi mitte lubatav!), kui vastus koosnes kahest elemendist ja ülesande koostaja oli pidanud õigeks mitte anda punkti vaid ühe elemendi eest. Nii oli see küsimustega v6, v7, v11, v12, v42, v43, v44, v45, kus hindaja käsi ei olnud tõusnud kirjutama 0p sinna, kus üks vastuse üks element ilmselt õige oli. Arusaamatum on aga punkti poolitamine järgmiste küsimuste juures, sest seal ei koosne vastus kahest elemendist: v14, v17, v25, v28, v36, v37, v39, v40. Kokku pandi välja 24 punktivoolikut. Kõige rohkem (4 ja 5) poolitati punkte *Kultuuri-teaduste tehnika* osa viiendas ülesandes, kus oli vaja välja tuua arvutite ja bioloogia-keemia saavutusi ja ohte.

Õpilasesõbralik lähenemine on põhimõtteliselt tore, aga see ei saa olla õigustuseks. Kui eksamiküsimuste koostajad pidasid näiteks Arnold Rüütli nime teadmist väheseks, et selle eest punkti anda, ja soovisid lisaks ka tema ametiposti äranimetamist, siis on see nende õigus ja hindaja ei peaks siin omaloomingut tegema. Isegi siis, kui küsimuse eest on tõesti punkte liiga kitsilt jagatud (ka käesolev töö ei ole analüüsija meelest sellest patust päris puhas), tuleb ikkagi mängureeglitest kinni pidada. Nimetatud töödega tutvumine tekitas analüüsijas korduvalt hämmastust. N-õ mõistetavate reeglite rikkumise kõrval oli korduvalt selliseid olukordi, kus punktivoolikute panemine ei tõstnud eksaminandi hinnet ja mõnikord oleks vabalt võinud poole punkti asemel hoopis terve punkti panna. Oli muidugi ka ilmekas näide sihipärasest eeskirjade rikkumisest õpilase ülehindamise nimel: õpetaja oli oma ainsale eksami valinud õpilasele pannud kolm voolikut punkti (üks neist võinuks olla ka terve punkt), summa andis kokku 67,5 ja kuigi väga hea hinde alampiir oli 68p, oli õpilast siiski „viiega“ hinnatud.

Palju hindajaid ei mõista ikka veel avatud vastustega küsimuse olemust, kus õigeks ja punktivääriliseks võib lugeda mitmeid eri sõnastusega vastuseid. Arvamuslehtedel on õpetajad n-õ lahtisele uksele tagunud ja nõudnud endale õigust, mis on neil riigieksamite juures alati olnud. Tuleb ainult hindamisjuhendiga põhjalikumalt tutvuda. Hindamisjuhendis oli ülesande juures ära toodud üks või ka mitu aktsepteeritavat vastust, kuid sageli see ei tähenda, et nendega oleks õigete vastuste loetelu ammendatud. Hindamisjuhendi algul on nimetatud, „et iga sisult õige vastus tuleb õigeks lugeda“. Ei ole otstarbekas seda iga avatuma küsimuse juures korrata.

Lõpuks veel ühest probleemist, mis ei olegi ehk otseselt eksitus, aga au ei tee see meile mitte. Punktisumma venitamine parema hinde piirini on ju inimlikult mõistetavgi, kuid käesoleva aasta tulemused diagrammil 5 tekitavad küll piinlikkust. See, et kõige sagedamini saadud punktisumma langeb täpselt kokku väga hea hinde alampiiriga (ja ühe võrra väiksemat punktisummat sai vaid paar õpilast), ei saa olla kokkusattumus. Riigieksamite algusaastail avaldasid paljud õpetajad nõrdimust, et neid ei usaldata oma õpilaste (12 kl) töid hindama. Selline väljaulatuva torniga (tegelikult kahe torniga) diagramm tekitab küll pigem umbusku õpetajate objektiivsuse suhtes.

Õpilaste poolsetest eksimustest on juttu juba eespool kergete ja raskete küsimuste pealkirja all. Nõrgema teemana võib ehk ära nimetada kultuuri, teaduse ja tehnika alaseid küsimusi, millele ei oldud ilmselt piisavalt tähelepanu pööratud.

6. Ettepanekuid 2007. aasta eksamitöö koostamiseks

Vormilised ettepanekud

Ülesannete koondamine sisu järgi ühtsetesse plokkidesse on õnnestunud valik ja seda tuleks kindlasti jätkata. Analüüsimise ja üldse igasuguse tööst rääkimise, aga eriti kirjutamise juures oleks hea, kui igale ülesandele saaks viidata mingi numbri kombinatsiooniga. Praegusel juhul, kui ühtne numeratsioon puudub ja töös on kuus ülesannet 1 ja umbes samapalju ka ülesandeid 2 ja 3, kulub konkreetsele ülesandele viitamine kohmakalt välja. Kui aga osad oleksid nummerdatud, saaks ülesandele viitamisel kasutada osa numbri ja ülesande numbri kombinatsiooni (III/ül 2 – näiteks). Vastusekastikese number seda ei asenda, sest sageli on vaja viidata tervele ülesandele, mitte üksikküsimusele.

Seda mõtet on toetanud ka mitmed õpetajad oma tagasisides. Kui nad pidid kirja panema raskusi valmistanud ülesandeid, oli neilgi sellega probleeme.

Eksamit tegevale õpilasele, kelle huvid on mõistagi hindaja ja analüüsija mugavuse kõrval hoopis tähtsamad, ei annaks see küll midagi juurde, aga ei teeks asja ka tema jaoks mingil moel halvemaks.

Allikmaterjalide paigutamine eraldi lehele on 12. klassi eksamil ära proovitud ja väga positiivne praktika, sest esiteks võimaldab see õpilasel mugavamalt ülesannet lahendada (nii küsimused kui allikas on korraga silme ees) ja teiseks saab õpetaja neid allikaid edaspidi on tundides kasutada, kuna need jäävad kooli. Paljudes koolides ei olnud viimast võimalust küll kasutatud ja allikateleht oli eksamikeskusesse tagasi saadetud.

Ülesannete koostamine

Kõigil meil on kihk vahel reegleid rikkuda, eriti siis, kui karistust karta ei ole. Üks reegel, mida hindajate poolt rikuti, oli punktide poolitamine (vt ka *Hindajate eksimused*). Mõnel juhul oli see kiusatus ka ülesande koostajate poolt esile kutsutud, st üks punkt anti kahe-elementilise vastuse eest. Paljude meelest ei tundunud see ilmselt õiglane ja üheksa neist/meist otsustas seda hindamisjuhendit eirata. Kuna ka otsesõnul kirja pandud keeld poolikuid punkte panna (hindamisjuhendi esimene lause) ei ole kõigile arusaadav või seda lihtsalt ignoreeritakse, siis püüab komisjon tuleval aastal loodetavasti seda kiusatust vähendada ja eelpool kirjeldatud nn ohuolukordi mitte luua. Paraku ei annaks ka see täielikku garantiid, sest ka tänavuse töö hindamisel oli juhuseid, kus punkte poolitati suvalises kohas n-õ mitte päris täieliku vastu korral.

Teemade valik

Põhimõtteliselt võiks edasi minna senise praktikaga: 9. klassi materjalist valida konkreetsed teemad ja need aegsasti õpilastele teatavaks teha. Teemade hulk võib jääda samaks nagu praegu ja jätkuda võiks ka tava, et osa teemasid on aasta-aastalt samad, umbes kolmandik aga vahetub.

7. Ettepanekud õpetajatele ja õpilastele

Kuigi selle aasta eksamitulemuse keskmine oli kõigi aastate madalaim, võime leida siiski ka üht-teist, mis meelt rõõmustab. Ajaloo eksami kõik näitajad olid paremad 9. klassi lõpueksamite keskmistest tulemustest. Mitmed osaoskused olid paranenud: arutlus on iga aastaga üha paremini kirjutatud, kaardiülesanne oli üks paremini õnnestunumaid ja töö tabeliga tõi paljudele maksimaalsed punktid.

Mõnest vastukajast jäi mulje, et ühele või teisele valmistas muret mõni üldiselt hästi õnnestunud ülesandetüüp. Kuna aga selles osas jääb ka edaspidi kõik põhimõtteliselt samaks, tuleb end nõuetekohaselt ette valmistada või ajaloo eksamit mitte valida.

Arutlemist tuleb harjutada juba põhikoolis, atlast peab regulaarselt kasutama, töö allikatekstidega, tabelite ja diagrammidega, fotode ja karikatuuridega pole tähtis ainult eksami tegemiseks, vaid ka mujal elus. Paigutusülesanded tahavad harjutamist, et osataks kasutada ka välistamismeetodit. Ärge koguge punkte poolekaupa mittetäielike vastuste eest! Kui harjute tundides ebamääraste vastustega kuidagiviisi rahuldavaid hindeid saama, jääte ekslikult lootma, et ka eksamil on nii.

Eestlane on teisi arvustama pääsedes enamasti kitsi kiitusega, laitusi jagab aga heldel käel. Nii oli see õpetajate vastukajades ja üks käesolevas analüüsis on osutatud rohkem puudujääkidele kui edusammudele. Tegelikult oli õpetajatelt tulnud vastukajades palju neidki, kes tööga rahul olid, mõnigi nimetas seda teatud puudustele vaatamata kõige paremaks tööks senitehtute hulgas. Mõnegi vastuselehe lõpust võis lugeda tänu- ja tunnustussõnu tehtud töö eest.

Ka käesoleva analüüsi autor tahab tänada kõiki õpilasi, kes valinud ajaloo eksami kasuks ja näinud vaeva õppimisega. Kiitust väärivad ka aineõpetajad, kes õpilasi järjest raskemaks muutuvaksksamiks ette on valmistanud.

2006. a eksamitöö tekitas probleeme meil kõigil, nii ülesannete koostajatel, lahendajatel kui hindajatel. Loodetavasti õpime sellest kõik ega pea edaspidi enam üksteisele etteheiteid tegema.